

Biblioteka Główna Uniwersytetu Ekonomicznego w Poznaniu

Książka:

XIII Sprawozdanie Związku Przemysłu Chemicznego Rzeczypospolitej Polskiej
za rok 1933. Warszawa, 1934, 51, [1] strona

Książka zdigitalizowana i udostępniona cyfrowo w ramach zadań projektu pt.
„Digitalizacja i udostępnianie online »Bibliografii gospodarki Wielkopolski 1919-39«
H. Maciejewskiej” (SONB/SP/550684/2022)

XIII
SPRAWOZDANIE
ZWIĄZKU
PRZEMYSŁU CHEMICZNEGO
RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ

za rok 1933

WARSZAWA
1934

3307.

XIII
SPRAWOZDANIE
ZWIĄZKU
PRZEMYSŁU CHEMICZNEGO
RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ

za rok 1933

WARSZAWA
1934

Siedziba Związku Przemysłu Chemicznego
Rzeczypospolitej Polskiej:

Warszawa, Czackiego 1

Telefony: 248-91 — gab. Dyr. Związku, Inż. E. Trepki
596-08 — gab. Inż. T. Zamoyskiego
„ (dod.) — sekretariat Kom. Normalizacyjnej
529-69 — gab. A. Barszczewskiego
„ (dod.) — buchalterja i kasa
510-14 — biuro i adm. wydawnictw

LISTA PRZEDSIĘBIORSTW wchodzących w skład Związku Przemysłu Chemicznego Rzeczypospolitej Polskiej.

L. porząd.	NAZWA PRZEDSIĘBIORSTWA	Miejscowość w której znajduje się fabryka	ADRES ZARZĄDU	WYTWARZANE PRODUKTY
1	Spółka Akc. Eksploatacji Soli Potasowych. Zarząd: Podoski Adam, Inż., Horoch Ludwik,	Kałusz. Hołyń. Stebnik.	Lwów, Pl. Smolki 5. Tel. 102-25, 102-26, 102-27 i 102-28	Sole potasowe, kainit, kalimag, pastylki nawozowe, langbeinit leczniczy do kąpeli.
2	Zakłady Solvay w Polsce Towarzystwo z ograniczoną poręką. Zarząd: Kułakowski Henryk, Inż., Zbroski Wacław.	Fabryki sody — Małwy pod Ino- wrocławiem. Podgórze pod Kra- kowem. Fabryki portland- cementu — Gro- dziec k/Będzina. Saliny — Wapno, Solno i Barycz. Kopalnia węgla — Grodziec k/Będzina.	Warszawa, Czackie- go 14. Tel. 5.91-24, 2.70-43; 208-89, 5.90-99, 2.70-07, 666-54.	Soda amoniakalna i krystalicz- na; soda kaustyczna; chlorek wapniowy; portland-cement; sól jadalna, przemysłowa i bydłę- ca; węgiel kamienny.
3	Zjednoczenie Fabryk Super- fosfatowych w Polsce, Sp. z o. o. Rada: Landau Józef, Dr., Lewandowski Marjan, Żórawski Konstanty, Inż., Targowski Józef, Schauer Walter, Cavillot Clovis, Inż., Liban Jan, Kantorowicz Fritz, Endelman Arnold, Callon Robert, Piasecki Marjan, Inż. Zarząd: Czerwiński Tomasz.	Członkowie Zjed- noczenia: Chem. Fabr. „Dr. Roman May” Po- znań. Oddział we Włocławku. Fabryka Chemicz- na, dawn. „Carl Scharff et Co.” Ka- towice. Fabr. Przetw. Chem. „Rędziny” S. A., Rudniki — Rędzi- ny. Sp. Akc. „Liban” Kraków. „Polchem” Polsko- Belg. Zakł. Chem., S. A., Toruń. „Chemische Indu- strie” A.G. Gdańsk. Chemische Fabrik „Milch” A. G. Gdańsk. S. A. „Kijewski, Scholtze i S-ka” Warszawa. S. A. „Strzemieszy- ce”, Warszawa. „Ceres”, Tow. Akc. — Raciborz. Kieleckie T. A. Na- wózów Sztucznych, Kielce. T-wo Zakł. Chem. „Strem”, S. A., Warszawa, Oddział we Lwowie.	Warszawa, Kredy- towa 4. Tel. 646-47, 694-54, 646-66, 646-57.	Superfosfaty mineralne, kostne i amoniakalne.

	NAZWA PRZEDSIĘBIORSTWA	Miejscowość w której znajduje się fabryka	ADRES ZARZĄDU	WYTWARZANE PRODUKTY
4	Sp. Akc. Fabryk Chemicz- nych i Huty Szklanej „Ki- jewski, Scholtze i S-ka” Zarząd: Szereszowski Rafał, Trepka Edmund, Inż., Birstein Gustaw, Dr., Szereszowski Michał, Lewandowski Marjan, Pietruszyński Józef.	Warszawa, Siarcza- na 6. Tel. 10-01-85; 10-07-85.	Warszawa, Smolna 36. Tel. 601-86; 277-86.	Superfosfaty; kwas siarkowy; polewa kaflowa; olej turecki; zaprawy garbarskie; siarczan glinu, tlenek żelaza.
5	Fabr. Przetw. Chem. „Rę- dziny”, Sp. Akc. Zarząd: Jankowski Andrzej, Kozłowski Karol, Rogowski Ludomir, Karszo-Siedlewska Mary, Karszo-Siedlewski Tadeusz, Zórawski Konstanty, Inż.]	Rudniki pod Czę- stochową.	Rudniki-Rędziny. Tel. Nr. 4.	Superfosfaty; kwas siarkowy; kwas solny; sól glauberska; siarczan glinu; alun; krzemo- fluorek sodowy.
6	Chemische Fabrik Milch A. G. Zarząd: Behnke, Toepffer, Hornemann, Lange, Leiding, Petschow, Dr. Dyrekcja: Richter C., Smolczyk.	Gdańsk.	Gdańsk, Krebs- markt 7/8. Tel. 289-46.	Superfosfaty; mineralne i amo- nowe; kwas siarkowy; fluoro- krzemian sodowy.
7	„Polchem” Polsko - Belgij- skie Zakłady Chemiczne, Sp. Akc. Rada Nadzorcza: Bemelmans Artur, Inż., Wieniawski Antoni, Blaise Gustaw, Inż., Aszkenazy Henryk, Esden-Tempski Kazimierz, Boudart François, Inż., Fajans Wacław, Dr., Lepersonne Henri, Inż., Requette Franz, Dr., Trepka Edmund, Inż., Wiślicki Feliks, Inż., Terlinden André. Zarząd: Cavillot Clovis, Inż. Dyrekcja: Kiślański Tadeusz, Inż., Fauchet Gustaw.	Toruń, Szosa Czar- nowo. Tel. 540.	Bruksela, 61-Ave- nue Louise. Zarząd w Warszawie: Mar- szałkowska 120 m. 6. Tel. 5.00-39.	Kwas siarkowy wszelkich stę- żeń, monohydrat, oleum 10, 25, 40 i 60%-owe, kwas siarkowy chemicznie czysty, superfosfat.
8	Zjednoczenie Sprzedaży Kwasu Siarkowego, Sp. z o o. Zarząd: Brooks G. S., Callon Robert. Dyrekcja: Mierzejewski Lucjan, Dr.	Członkowie: Giesche, Sp. Akc.— Katowice. Śląskie Kopalnie i Cynkownie, Sp. Akc., Katowice. Zakłady Hohenlo- hego, Sp. Akc. Ka- towice. Dyrekcja Kopalń i Hut Ks. Donners- marcka, Święto- chłowice. „Polchem” Polsko- Belg. Zakłady Che- miczne, S. A. To- ruń.	Katowice, Marjac- ka 11. Tel. 12-61; 7-73.	Kwas siarkowy 60° Bé, 92/93%, 97/98%; oleum 20%.

L. porząd.	NAZWA PRZEDSIĘBIORSTWA	Miejscowość w której znajduje się fabryka	ADRES ZARZĄDU	WYTWARZANE PRODUKTY
9	Zjednoczone Fabryki Związków Azotowych w Mościcach i w Chorzowie Dyrektor Naczelny: Kwiatkowski Eugenjusz, Inż. Dyrektorzy: Finansowy: Benedek Czesław, Inż., Handlowy: Schaetzel Włodz., Inż., Fabr. Mościce: Wowkonowicz Romuald, Inż., Fabr. Chorzów: Stattler Feliks, Inż.	Mościce.	Fabryka w Mościcach, Mościce. Tel. Tarnów 490, 491, 492, 493. Fabryka w Chorzowie, Chorzów. Telefon: Królewska Huta 650, 770-775, 781. Katowice 196-198.	Nawozy: Azotniak, saletra wapniowa, Saletrzak, Supertomasyna, siarczan amonu mielony i krystaliczny. Wapnamon, Nitrofos, saletra sodowa, Supertomasyna azotniakowana. Produkty dla celów przemysłowych: karbid, azotan amonowy, azotan sodowy, salmjak sublimowany, salmjak surowy, salmjak krystal., węglan amonu w proszku i kawałkach, azotyn sodowy, saletra potasowa, amonjak skroplony, kwas azotowy technicznie czysty o wszelkich stężeniach, kwas azotowy chemicznie czysty, nitroza, woda amonjakalna chem. czysta, tlen, azot, wodór, chlor skroplony, chlorobenzol, kwas solny, paradowuchlorobenzol („Chloromór“ środek owdobójczy), soda kaustyczna, wapno chlorowe (chlorek bielący), „Herbatox“ (do niszczenia chwastów).
10	„Azot“, Sp. Akc. Dyrekcja: Brzezowski Ludwik, Inż., Krakowski J., Inż.	Jaworzno (woj. Krakowskie)	Jaworzno. Tel. 12.	Potaż żrący i kalcynowany, chlorek bielący (wapno chlorowane), „Tri“ (trójchloroetylen), cztero- i pięciochloroetan, chlorek potasu 98—99%. Siarczan miedzi. „Solnit“ — sól do konserwowania mięsa. Żelazocyjanki sodu, potasu i wapnia. Cyjanek sodowy. Cyjanowodór płynny do celów dezynfekcyjnych. Aparaty dezynfekcyjne. Błękity paryskie i Milori rozpuszczalne i nierozpuszczalne w wodzie. Środki ochrony roślin przed chorobami i szkodnikami.
11	Tow. „Elektryczność“, Sp. Akc. Zarząd: Natanson Edward, Dr., Inż., Konic Henryk, adw., Trepka Edmund, Inż., Rappel Maksymilian, Jaworski Józef, Wyganowski Jan.	Ząbkowice. Tel. 2.	Warszawa, Zgoda 10. Tel. 634-94, 217-82.	Karbid; chlorek bielący; soda gryząca; węgle do lamp łukowych i baterij; szczotki do maszyn elektrycznych; woda utleniona.
12	Zakłady „Elektro“ w Łaziskach Górnych Sp. z o. p. Zarząd: v. Amann Walter, Dr., Blacha E., Golling Fryderyk, ppłk. w st. sp., Hönl Fryderyk.	Łaziska-Górne (powiat Pszczyński).	Łaziska-Górne. Tel. Mikołów 5, 115, 135, 54, 56.	Energja elektryczna; karbid, żelazokrzem 20%, 45%, 75% i 90%; krzem metaliczny; żelazoglinokrzem w kawałkach dla stalowni oraz w proszku dla fabryk materiałów wybuchowych, żelazochrom, żelazomangan, żelazomanganokrzem i inne stopy żelaza; cement glinowy („Alka-Elektro-Cement“), cement specjalny, szybko-wiążący „Rapid“; Elektro - pyro - cement „ogniotrwały“; siarczan glinu, tlenek glinu; prasmała; pył odlewniczy, wapno mielone, nawozowe 90% CaO, mączka kwarcowa, wapień mielony 97% CaCO ₃ jako mączka pastewna.

L. porząd.	NAZWA PRZEDSIĘBIORSTWA	Miejscowość w której znajduje się fabryka	ADRES ZARZĄDU	WYTWARZANE PRODUKTY
13	Sp. Akc. Fabr Chem. „Radocha”.	Sosnowiec. Tel. 23.	Warszawa, Królewska 3.	Chloran potasu; alun chromowy; kwas winowy; kwas cytrynowy; elektrody magnetytowe, sól Seignetta; kwaśny winian sodowy; kwaśny winian potasowy (cremor tartari).
14	„Lignoza”, Sp. Akc. Gen. Dyr.: Szefer Leopold, Inż.	Krywałd, pow. Rybnicki. Pniowiec, powiat Tarnogórski. Stary Bieruń, pow. Pszczyński.	Katowice, Dworcowa 13. Tel. 15-20, 13-55, 29-58.	Wszelkiego rodzaju materiały wybuchowe i środki zapalcze; papiery drzewne i bezdrzewne. Materiały plastyczne sztuczne na podstawie fenoli i formaliny.
15	Państwowa Wytwórnia Prochu. Dyrekcja: Prot Jan, Dr., Inż., Markiewicz Stanisław, Inż., Rakowicz Zygmunt.	Pionki.	Pionki. Tel. 6. Radom 1000.	Prochy wojskowe, prochy bezdymne do broni myśliwskiej śrutowej („Sokół”, „Kuropatwa”); kulowej („Dzik”, „Królewski”), prochy bezdymne do broni małokalibrowej, prochy czarne górnicze i myśliwskie. Materiały wybuchowe kruszące. Bawełna strzelnicza do wyrobu prochów. Nitroceluloza do wyrobu lakierów, sztucznej skóry, kolodjum, celulozoidu i t. d. Termit do spawania szyn i innych celów. Celuloid. Eter. Bisulfat.
16	„Oswag”, Sp Akc. Zakł. Chem. Zarząd: Żmudziński Stanisław. Dyrekcja: Namysłowski Jan, Dr.	Łaziska - Górne. Jaworzno. Wiry.	Łaziska-Górne, Tel. Mikołów: 21 355.	Materiały wybuchowe wszelkiego rodzaju: górnicze, skalne i amelijoracyjne; środki zapalcze: lonty i spłonki; lonty podwójnie smołowane i nieprzemakalne; nawozy sztuczne, siarczan amonu, amonjak, tlen.
17	Polskie Zakł. Chem. „Nitrat”, Sp. Akc. Zarząd: Radziwiłł Janusz, Biliński Marjan, Drzewiecki Piotr, Inż., Delloye Willy, Margulies Stanisław, Inż., Wellisz Leopold, Wertheim Gustaw Dyrekcja: Żerański Stefan, Inż. Wołkowicki Jan, Inż. (fabryka).	Niewiadów (st. kolejowa Ujazd).	Warszawa, Mińska 25 Tel. centr. 5.61-20.	Dwu- i trójnitrotoluol; nitrozwiazki; superfosfaty.
18	Belgijska Spółka Akcyjna Zakłady Przemysłowe Boryszew. Rada Nadzorcza: Biliński Marjan, Delloye Willy, Drzewiecki Piotr, Inż., Margulies Stanisław, Inż., Wellisz Leopold, Wertheim Gustaw. Dyrekcja: Żerański Stefan, Inż., Kniażykowski Eugenjusz, Inż. (fabryka).	Boryszew pod Sochaczewem.	Warszawa, Mińska 25. Tel. centr. 5.61-20.	Spirytus rektyfikowany; węgiel wywarowy; prochy bezdymne i myśliwskie. Środki lecznicze.

L. porząd.	NAZWA PRZEDSIĘBIORSTWA	Miejscowość w której znajduje się fabryka	ADRES ZARZĄDU	WYTWARZANE PRODUKTY
19	Zakłady Chemiczne „Grodzisk”, Sp. Akc. Zarząd: Moniuszko Kazimierz, Inż., Mieszczanowski Aleksander, Inż.	Hajnówka, woj. Białostockie. Grodzisk - Mazowiecki. Śródula w Sosnowcu.	Warszawa, Chmielna 10. Tel. 5.08-83, 5.03-65, 273-56, 658-97.	Węgiel drzewny retortowy; smoła drzewna; spirytus drzewny; olej drzewny; octan wapnia. Aceton; lakier samolotowy; rozpuszczalniki; octan metylu, estry kwasu octowego, formalina; chloroform; esencja octowa jadalna; kwasy octowe różnych koncentracji; alkohol metylowy; oleje ketonowe; octan sodu; octan ołowiu.
20	Fabr. Chem. „Gzichów” Sp. Akc. Zarząd: Müller Stanisław, von Retze Ewald, Dr., Knauber Karol, Zawadzki Józef Dr., Trepka Edmund, Inż.	Gzichów w Sosnowcu.	Warszawa, Ceglana 11. Tel. 541-68.	Esencja octowa jadalna, kwasy octowe różnych koncentracji; balony szklane i flaszki.
21	„Terebenthen” Zjedn. Fabryki Terpentyny Puszczy Białowieskiej, B-cia Porowsky i P. Godlewski, Sp. Akc. Zarząd: Godlewski Paweł, Porowski Ludwik, Porowski Zygmunt, Russwurm Edward.	Białowieża, Biały Lasek, Czerlanka, Dębowe, Hajnówka, Herbacz, Jelenka, Lackie, Narewka, Olchówka, Perewołoka, Skupowo, Sowie, Topiła.	Warszawa, Złota 62. Tel. 263-90, 514-38.	Terpentyna lecznicza i techniczna, smoły sosnowe lekkie, ciężkie i impregnacyjne, pak szewczy, kalafonjowy i specjalnie twardy wysokotopliwy, oleje żywiczne (kalafonjowe), oleje drukarskie, kalafonja redukowana do fabrykacji smarów wozowych, karbolineum prawdziwe żywiczne, piro-karbolineum ogrodnicze, lep przeciw gasienicom, tran do skór „Dermol”, smary wozowe, ocet surowy i destylowany drzewny, węgiel sosnowy retortowy, sadza. Lepniki gumolitowe do klejenia posadzek, izolacyjne do ścian i fundamentów, sklepień, tarasów i t. p., lepniki gumolitowe do kitowania dziur, przyklejania papy bitumicznej i gumolitowej, lepniki gumolitowe konserwacyjne do dachów, papa gumolitowa i filc gumolitowy do dachów, fundamentów i izolacyj. Siatki plecione z drutu ocynkowanego, drut kolczasty
22	„Wanda”, Poturzyckie Zakłady Chemiczne Wł. hr. Dzieduszyckiego. Dzierżawca: Waligóra Aleksander, Inż.	Krystynopol, Małopolska.	Krystynopol. Tel. 3.	Kalafonja; oleje żywiczne; żywica specjalna „Sigma” do fabrykacji smarów stałych, farb i pokostów, kalafonja specjalna do wyrobu muchołapek; terpentyna; biała, apteczna oraz słomkowa; smar adhezyjny do pasów; sykatywy żywiczne i pokost szybkoschnący, żywica piwowarska, terpenhydraz.
23	Tow. Starachowickich Zakładów Górniczych, Sp. Akc Zakłady Hutnicze, Elektrostalownia, Odlewnia, Warsztaty Mechaniczne, Fabryka Terpentyny i Kalafonji. Zarząd: Klarner Czesław, Inż., Ossowski Stefan, Dr., Neuman Tadeusz, Inż., Raczyński Kazimierz, Inż., Wierzejski Witold, Inż., Prot Jan, Inż.	Starachowice, woj. Kieleckie Fabr. Kalafonji i Terpentyny.	Warszawa, Warecka 15. Tel. 275-85, 270-49, 255-01.	Kalafonja, terpentyna.

L. porząd.	NAZWA PRZEDSIĘBIORSTWA	Miejscowość w której znajduje się fabryka	ADRES ZARZĄDU	WYTWARZANE PRODUKTY
24	Tomaszowska Fabryka Sztucznego Jedwabiu, Sp. Akc. Rada Nadzorcza: Toeplitz Zygmunt, Inż., Fisher C. L., Laurysiewicz Stefan, Lindenberg Paul, Majmon Henryk, Dr. Popelier Gustaw, Toeplitz Ludwik, Sir Max Müller William., Kimens Ryszard Edward, Trepka Edmund, Inż. Zarząd: Wiślicki Feliks, Inż., Majmon Henryk, Dr.	Tomaszów - Mazo- wiecki.	Warszawa, Wilcza 9a. Tel. 833-61, 828-96, 875-45, 875-49, 875-39.	Przędza jedwabiu sztucznego systemem wiskozowym pojedyn- cza i łączona; słomka i włosie szt. jedw; cięte włókna wisko- zowe (Textra); papier wisko- zowy (Tomofan); sól glauberska.
25	Fabryka Przędzy i Tkanin Sztucznych „Chodaków”, Sp. Akc. Zarząd: Krzyżanowski Józef, Inż., Buzek Józef, Dr., Kozierowski Antoni, Inż., Veit-Gysin Alfred Dr. Chatin Emile, Stoeckly Jan, Dr., Dyrekcja: Kozierowski Antoni, Inż.	Chodaków, poczta Sochaczew.	Warszawa, Wspól- na 60, m. 1. Biuro Zarządu: Chodaków, poczta Sochaczew, skrz. poczt. 39. Tel. So- chaczew 81.	Przędza jedwabiu sztucznego w pasmach: surowa, farbowana, szlichtowana, wszelkiego rodza- ju szpulowana.
26	Belgijska Spółka Akcyjna Tow. Akc. Myszkowskiej Fabryki Sztucznego Jedwa- biu, Myszków. Zarząd: (Bruksela) Lagache Leon, Lagache Edmund, Lagache Henryk, Demaret Karol. Dyrekcja: (Polska) Marchal Jan, Thomas Louis.	Myszków, powiat Zawierciański.	Myszków. Tel. 18.	Przędza i słomka jedwabiu sztucznego.
27	Związek Gospodarzy Ga- zowni i Zakł. Wodociągo- wych w Państwie Polskiem Zarząd: Rabczewski Włodzimierz, Inż., Dziurzyński Antoni, Inż., Swierczewski Czesław, Inż., Aleksandrowicz Stanisław, Inż., Kotowicz Antoni, Inż. Dyrekcja: Konopka Józef, Inż.	Obejmuje 72 zakła- dów gazowych i 39 zakładów wodocią- gowo - kanalizacyj- nych.	Warszawa, Ujaz- dowska 47, m. 3. Tel. 9-84-26.	Organizacja zawodowa dla ob- rony interesów przemysłu ga- zowniczego, oraz interesów zakł. wodociagowych i kanalizacyj- nych.

	NAZWA PRZEDSIĘBIORSTWA	Miejscowość w której znajduje się fabryka	ADRES ZARZĄDU	WYTWARZANE PRODUKTY
28	Związek Koksowni, Sp. z ogr. odp. Gen. Dyr.: Wojnar Jerzy, Inż.,	Zakłady Chemiczne w Wielkich Hajdu- kach. Zakłady Impregna- cyjne w Wielkim Chełmie, we Wron- kach i w Solcu Ku- jawskim. Zakład impregna- cyjny i tartak w Katowicach — Li- gocie. Fabryka Tektur Smołowcowych w Katowicach - Dąbiu.	Katowice, ul. Pow- stańców 50. Tel. Katowice 611, 851 i 1490.	Smoły z węgla kamiennego de- stylowane i preparowane, smoły do budowy dróg, pak twardy, pak miękki, lepnik; oleje smo- łowcowe: impregnacyjny, kreo- zotowy, opałowy, pędny do mo- torów, płóczkowy do benzolu, płóczkowy do naftalinu, tłu- szczowy, antracenowy filtrowa- ny, karbolineum i t. p.; olej neutralny, olej do czyszczenia, lakier do żelaza, lakier kotłowy i t. p. Naftalin surowy prasow- wany, naftalin do motorów, naft- alin czysty: sublimowany w lu- skach, krystaliczny w kulkach, tabletkach i t. p.; — surowe kwasy karbolowe handlowe od 15/20 — 50/60%-owe; krezole, fenol; zasady pirydynowe, piry- dyna czysta; antracen 40/50%, acenaften, karbozol, fluoren, frakcja fenantrenowa, chinolina i t. p.; żywice kumaronowe, lak- iery z żywicy kumaronowych. Benzol chem. czysty, benzol 90%, benzol motorowy, toluol chem. czysty, toluol techn., ksy- lole, solwentnafta I i II, kumol; kwas benzoesowy krystalizowa- ny, kwas benzoesowy sublino- wany, siarczan amonu. Impregnowanie podkładów ko- lejowych, słupów telegraficznych i innych materiałów drzewnych olejem smołowcowym i solami impregnacynymi; sprzedaż soli impregnacynnych: lalit, triolit; wszelkiego rodzaju drzewo oraz materiał tarty w stanie suro- wym i zaimpregnowanym. Tek- tury smołowcowe wszelkich ga- tunków, papa izolacyjna. Zało- żone przez Zw. Koks. samo- dzielne przedsiębiorstwo pod firmą: „Smołodrogi” — Tow. Budowy Dróg Smołowanych, Sp. z o. o. Katowice, Powstań- ców 50 — wykonywa wszelkie prace wchodzące w zakres bu- downictwa dróg smołowanych: smołowanie nawierzchniowe, dy- wanowe, wgłębne oraz jako specjalność t. zw. smołobeton i t. p.
29	„Wola Krzysztoporska”, Fa- bryka Chem. Dyrekcja: Szpilfogel M., Dr.	Wola Krzysztopor- ska, poczta Piotrków.	Wola Krzysztopor- ska. Tel. Piotrków 165.	Barwniki organiczne na baweł- nę, wełnę, półwełnę, jedwab, skórę; produkty chemiczne.
30	Zakłady Chemiczne w Win- nicy, Sp. Akc. Dyrekcja: Hirszowski Alfred, Dr.	Winnica.	Winnica, poczta Henryków, koło Warszawy. Tel.: II Podm. Jabłonna 5.	Syntetyczne barwniki organiczne i syntetyczne organ. produkty przejsiowe.

L. porząd.	NAZWA PRZEDSIĘBIORSTWA	Miejscowość w której znajduje się fabryka	ADRES ZARZĄDU	WYTWARZANE PRODUKTY
31	„Przemysł Chemiczny Bo- ruta”, Sp. Akc. Rada Nadzorcza: Maciszewski F., Dr., Peschel Karol, Dr., Berger Eugenjusz, Inż., Kuczyński T., Prof., Danielewicz Władysław, Inż., Mieszczanowski A., Inż., Rogalski W., Dr., Sommer Wiktor, Inż., Tupański Aleksander, Inż. Zarząd: Piasecki Marjan, Inż.	Zgierz, Leśna 30. Tel. Zgierz 19, Łódź, 121-01.	Zarząd i biuro główne: Zgierz, Leśna 30.	Barwniki: bezpośrednie, siarko- we, kwasowe, kwasowo-chromo- we, zaprawowe, zasadowe, ni- grozyny i t. d. Produkty syntetyczno-organicz- ne: do wyrobu barwników, gór- niczych materiałów kruszących, impregnacji, dezynfekcji, m. i. nitro-pochodne benzolu, fenolu, naftalinu; zasady, ich sole i po- chodne m. i. anilina, nitro- i chlorotoluidyna, ortoanizydyna, nitro- i chloroanizydyna, benzy- dyna, dwufenyloamina, amino- i metoksyaminodwufenyloamina; jedno i dwusulfokwasy amin, oksywiazków i t. d., jak kwas sulfanilowy, kwas nattionowy, kwas H, kwas Gamma i t. p. Środki pomocnicze dla przemy- słu włókienniczego odbarwiają- ce, zwilżające, emulgujące (m. i. chloramina, sulfanol, nitrol i t. p). Kwasy i sole techniczne: oleum 65%, azotowy 48° i 40° Bé, kwa- śny siarczyn sodowy (bisulfit), kwaśny siarczan sodowy (bisul- fat), chlorek i siarczan cynku (stały i 50%) i inne. Insektycydy: arsenoborutol, zie- leń paryska, widliszak, i t. d.
32	Pabjanicka Spółka Akcyj- na Przemysłu Chemicz- nego. Zarząd: Schmid—Respinger Alfred, Schulthess Oskar, Dr., Salathe Ernst, Schweikert Kurt, Dr., Thommen Herman, Zweifel Henryk. Dyrekcja: Thommen Herman.	Pabjanice. Tel. 7.	Pabjanice, Piłsud- skiego 5. Tel. Łódź, 121-86.	Barwniki: anilinowe, naftalino- we, siarkowe, kadziowe, chro- mowe, bezpośrednie, kwasowe, zasadowe i t. d. dla wszystkich gałęzi przemysłu włókiennicze- go, do sztucznego i naturalnego jedwabiu, skóry, papieru, słomy, tłuszczów, mydła, atramentów i t. d. Siarczek sodu; kwaśny siarczyn sodu (bisulfit) w pro- szku i w płynie; kwas mrówko- wy; tiosiarczan sodu (antychlor); bursolina do skór; Rapidaza, środek apreturowy, sapamina, utrwalacze dla celów fotogra- ficznych. Przetwory farmaceu- tyczne ogólno-handlowe i spe- cjalne marki „Ciba”.
33	Warszawskie Tow. „Mo- tor”, Sp. Akc. Zakł. Che- miczno - Farmaceutyczne i Fabryka Wód Mineralnych Sztucznych. Zarząd: Wieckowski Ferdynand, Mag., Kozłowski Władysław, Mag. pr. Ryl Stanisław, Mag. pr.	Warszawa.	Warszawa, Mar- szałkowska 23. Tel. 887-90, 821-21.	Preparaty farmaceutyczne i ga- lenowe, mydła lecznicze; specy- fiki lecznicze; odczynniki do a- nalizy; kwas salicylowy i jego pochodne, kwas etylo-izo-pro- pylo-barbiturowy; sole srebra i żelaza; Creosapol; Sapocresol; Sapoformol; kąpiele lecznicze; wody mineralne sztuczne.
34	T-wo Przem. Chem.-Farm. d. „Magister Kławe” Sp. Akc. Zarząd: Kławe Stanisław, Dr., Kławe Stefan, Inż. techn., Kławe Wacław, Inż. techn., Kławe Janina. Dyrekcja: Kławe Stanisław, Dr.	Warszawa.	Warszawa, Karol- kowa 22/24. Tel. 601-51, 625-08, 501-76.	Przetwory farmaceutyczne. Or- ganopreparaty. Iniekcje. Prep. bakteryjne. Chemikalja. Szczep- ionki i surowice weterynaryj- ne.

L. porząd.	NAZWA PRZEDSIĘBIORSTWA	Miejscowość w której znajduje się fabryka	ADRES ZARZĄDU	WYTWARZANE PRODUKTY
35	Przemysł.-Handl. Zakłady Chem. „Ludwik Spiess i Syn”, Sp. Akc. Rada Nadzorcza: Krzyżański Bolesław, Spiess Stefan, Freyer Zdzisław, Brun Stefan, Roche Georges, Trepka Edmund, Inż. Zarząd: Spiess Ludwik, Bądryński Józef, Hofman Mieczysław, Kozłowski Ludwik Antoni. Dyrektor działu naukowego: Otolski Stefan, Dr.	Warszawa, Tarchomin. Tel: I Podm. Nr. 15.	Warszawa, Daniłowiczowska 16. Tel. Centrala: 5.45-20.	Chemikalja i przetwory farmaceutyczne.
36	Chemiczno - Farmaceutyczne Zakłady Przemysłowe Fr. Karpiński, Sp. Akc. Zarząd: Karpiński Franciszek, Zdankowski Wit, Klimkiewicz Roman.	Warszawa.	Warszawa, Wolność 9. Telefony: 11-91-00. 11-06-00, 12-13-06, 12-10-02. Oddział w Poznaniu, Dąbrowskiego 32. Tel. 65-62.	Chemikalja lecznicze i techniczne, produkty farmaceutyczne, środki kosmetyczne, wody mineralne sztuczne i napoje chłodzące.
37	Polska Spółka Wytworów Chemicznych „Roche” Sp. Akc. w Warszawie. Zarząd: Wroczyński Czesław, Dr., Michalski Jerzy, Prof., Dr., Barell Emil, Dr.	Warszawa, Rakowiecka 19.	Warszawa, Rakowiecka 19. Tel. 8.09-98, 8.31-99.	Kodeina, fosforan kodeiny, morfina, chlorowodorek morfiny, kokaina, chlorowodorek kokainy; preparaty farmaceutyczne.
38	Fabryka Chemiczno-Farmaceutyczna R. Barcikowski, Sp. Akc. Dyrekcja: Kłosiński Stanisław, Ciaciuch Władysław, Czepczyński Włodzimierz.	Poznań.	Poznań, Składowa 13 — 18. Tel. 44-44. Zakład krajania i rozdrabniania ziół w Gdyni-Port.	Preparaty farmaceutyczno-leczne; preparaty galenowe i specyfiki; środki dezynfekcyjne; środki kosmetyczne; preparaty chemiczne; chemikalja do analiz i zastrzyki.
39	Dr. A. Wander, Fabr. Chem.-Farmaceutyczna, Sp. Akc. Zarząd: Wander Albert, Dr., Lewalski Antoni, Inż., Kaplicki Mieczysław, Dr., Nowak Julian, Dr., Balla Aleksander, Mag., Gossweiler Charles, Dr., Wolkenberg Albert, Dr. Dyrekcja: Wolkenberg Albert, Dr.	Kraków, Mogilska 80.	Kraków Mogilska 80. Tel. 162-23, 161-12. Skrz. poczt. 67.	Preparaty chemiczno-farmaceutyczne, dietetyczne, cukrowniczo - farmaceutyczne, preparaty słodowe dla piekarstwa, branży tekstylnej; dodatki do pieczywa.
40	Zakł. Chem. „Laokoon”, Sp. Akc. Zarząd: Blumenfeld Izidor, Dr., Weiss Maksymilian, Mag.	Lwów.	Lwów, Kapielna 6. Tel. 10-62; 87-21.	Produkty farmaceutyczne.
41	Standard Nobel w Polsce Sp. Akc., Wydział Produktów Specjalnych. Zarząd: Ballenberg L., Włoczewski L., Lewandowski Alfred, Mc. Faddin H.	Warszawa.	Warszawa, Al. Jerozolimskie 57. Tel. 9.19-18; 9.99-19.	Produkty chem.-farmaceutyczne, owadobójcze i specjalne, do użytku domowego i technicznego.

L. porząd.	NAZWA PRZEDSIĘBIORSTWA	Miejscowość w której znajduje się fabryka	ADRES ZARZĄDU	WYTWARZANE PRODUKTY
42	„Synthesa“ Zakłady Chemiczne, Sp z o. o. Zarząd: Lerer Henryk, Inż., Jaxa Bykowski Zygmunt, Mieszczański Zbigniew.	Warszawa.	Warszawa, Dolna 4. Tel. 877-12.	Eter etylowy, eter do narkozy, „Synthesa”, środki dezynfekcyjne, alkohol amyłowy, alkohol butylowy, ester octowy, ester amyłowy, ester mrówkowy, sole nieorganiczne chem. czyste, kolodjum, mleczan wapnia chem. czysty i siarczan baru chem. cz. do celów rentgenologicznych.
43	Spółka Akcyjna dla Przemysłu Spirytusowego i Chemicznego w Łańcucie. Zarząd: Dwernicki Szczesny, Wierciński Juliusz.	Łańcut, Małopolska.	Łańcut. Tel. Nr. 6.	Eter, eter do narkozy, kolodjum, gorzelnia melasowa, rektyfikacja spirytusu.
44	Fabryka Chemiczno-Farmaceutyczna „Elit”. Dyrekcja: Herzig Marjan, Herzig Zygmunt.	Grodzisk - Mazowiecki.	Warszawa, Złota 25. Tel. 5.81-72.	Eter etylowy, eter do narkozy, różne środki dezynfekcyjne; octany jak: amyłowy, butylowy, etylowy, mrówkowy, masłowy; alkohole: amyłowy, butylowy i t. p.; siarczan glinu chem. czysty (bez żelaza), kolodjum; esencja rumowa, oraz wszelkie esencje owocowe.
45	Domagalski i S-ka. Zarząd: Domagalski Marjan, Domagalski Roger.	Poznań, Garncarska 8.	Poznań, Św. Marcina 34. Tel. 32-72.	Olejki eteryczne, esencje owocowe, etery i estry; soki owocowe. Pastyłki do sztucznych wód mineralnych, barwniki roślinne, karamel i t. p.
46	Fabr. Chem. K. Zawadzki i S-ka. Warszawa. Zarząd: Zawadzki Konstanty, Inż., Ostrowski Józef.	Warszawa, Obozowa 18. Tel. 201-75.	Warszawa, Mazowiecka 11. Tel. 633-29, 227-34.	Sole metali szlachetnych.
47	Zakł. Chem. „Kutno”, Sp. Akc. Zarząd: Benzef Stefan, Przedpełski Wiktor Inż., Rotstein W.	Warszawa.	Warszawa, Lwowska 6. Tel. 8.53-32.	Alkohol absolutny.
48	Związek Przemysłu Perfumeryjnego w Polsce. Zarząd: Litterer Gustaw, Dr., Lande H., Malinowski M., Karsch J., Lityński Z.	Obejmuje 12 fabryk perfumeryjnych.	Warszawa, Wierzbowa 11. Tel. 668-97	Organizacja zawodowa dla obrony interesów przemysłu perfumeryjnego.
49	Sekcja Przemysłu Perfumeryjno - Kosmetycznego przy Związku Przemysłowców w Krakowie. Zarząd Związku: Jarszyński Z. Dr., Spitzer T. Dr., Zarząd Sekcji: Scherer Wiktor, Inż.	Obejmuje 13 fabryk perfumeryjnych.	Kraków, ul. Szpitalna 15. Tel. 121-41.	Organizacja zawodowa dla obrony interesów przemysłu perfumeryjnego.

L. porząd.	NAZWA PRZEDSIĘBIORSTWA	Miejscowość w której znajduje się fabryka	ADRES ZARZĄDU	WYTWARZANE PRODUKTY
50	T-wo Zakł. Chem. „Strem”, Sp. Akc. Rada Nadzorcza: Michalski Jerzy, Dr., Aschkenasy Henryk, Dr., Barciński Henryk, Bernstein Aleksander, Dr., Hertz Mieczysław, Kamenka Herman, Dr., Kozłowski Andrzej, Meyer Jerzy, Spiess Ludwik. Zarząd: Landau Józef, Dr., Ginsberg Karol, Inż.	Strzemieszyce, Zniesienie, pod Lwowem. Chojny, pod Ło- dźią. Tarchomin.	Warszawa, Mazo- wiecka 7. Tel. 273-17, 209-23, 5.84-30, 5.24-67, 2.03-10, 635-36, 2.16-00, 656-65. Oddział we Lwo- wie: Podleskiego 8. Tel. 612.	Klej kostny, klej skórny, klej malarski, klej kartonowy; tłuszcz kostny, tłuszcz skórny; mąka kostna; oleina; stearyna; steracid, stearynian cynku; gli- ceryna farmaceutyczna, dynami- towa i techniczna; gudron stea- rynowy; żelatyna techniczna; su- perfosfaty mineralne i kostne.
51	Akc. Tow. Kurlandzkiej Olejarni. Zarząd: Szabad P., Kryński W., Trocki Saul, Inż., Szadowska R., Szabad J., Trocki E. Dyrekcja: Trocki Saul Inż., Szabad Józef.	Wilno, ul. Kur- landzka Tel. 603.	Wilno, Słowackie- go 28. Tel. 602.	Oleje i makuchy: lniane, sło- necznikowy, rzepakowy; oleje jadalne rafinowane. Pokosty.
52	Przetwórnia Olejów Roślin- nych, Sp. Akc. Zarząd: Nassalski Wacław, Klonowski Zygmunt, Dr., Inż., Tencer Maurycy, Dr. Inż.	Radom	Radom. Tel. 15-26.	Pokost lniany „Factor”; farby olejne, lakiery olejne i nitroce- lulozowe. Smar adhezyjny.
53	Fabr. Olejów i Tłuszczów Roślinnych „J. D. Potoka Synowie”, Sp. Akc. Zarząd: Potok S., Potok M., Potok J.	Będzin, Małobądz.	Będzin, Małobądz. Tel. Będzin 90.	Olej rycynowy medyczny, lotni- czy i techniczny; tłuszcze i ole- je: kokosowy, z ziarn palmow- ych, lniany i rzepakowy, soya i słonecznikowy — rafinowane i techniczne; tłuszcz jadalny „Po- tokol”; tłuszcz roślinny (marga- ryna) „Potokana” i „Botana”, o- liwy jadalne rafinowane; maku- chy odolejone — jako pasza dla bydła; śrut rycynowy — ja- ko nawóz sztuczny; rafinerja szmalcu wieprzowego.
54	Zakłady Przemysłu Tłusz- czowego i Olejarskiego „Union”, S. A. Zarząd: Podraszko Jan, Inż., Kukula Rudolf.	Gdynia.	Gdynia-Port, Nad- brzeże Indyjskie. Tel. Centrala 29-41 skrz. poczt. 125.	Wszelkie tłuszcze i oleje roślin- ne: kokosowy, palmowy, seza- mowy, lniany, rzepakowy i in- ne; makuchy wszelkich gatun- ków.
55	Holländisch Danziger Oel u. Firnis-Fabrik „Olivum”, G. m. b. H. Zarząd: Bermann Sam.	Gdańsk.	Gdańsk - Neufahr- wasser, Wilhelm- strasse 21. Tel. 350-72, 350-76.	Oleje roślinne i pokosty.

L. porząd.	NAZWA PRZEDSIĘBIORSTWA	Miejscowość w której znajduje się fabryka	ADRES ZARZĄDU	WYTWARZANE PRODUKTY
56	Gdańska Wytwórnia Olejów T. z. o. p. Dyrekcja: Gurwicz M., Mazur A.	Gdańsk.	Gdańsk - Schell- mühler Wiesen- damm 6. Tel. 272-19, 259--19.	Oleje roślinne; surowce dla fa- bryk mydła.
57	Związek Polskich Olejarni. Zarząd: Trocki Saul, Inż., Ignasiak Edm., Podraszko Jan, Inż., Potok Jakób, Dr., Atlasowicz Abram. Dyrekcja: Szelenberg Ludwik, Inż.	Członkowie Związ- ku: „Union” Sp. Akc. Gdynia, Tow. Akc. Kurlan- dzkiej Olejarni — Wilno, Sp. Akc. „J. D. Po- toka Synowie” Bę- dżin—Małobądz. „Śląska Olejarnia Kołontay”, Kato- wice, Sp. z o. o. „Białol”, Białystok, „Olejarnia Szamo- tuły”, Szamotuły, Spółdz. Roln. „Po- merania” Toruń i Wilno, Gdańska Wytwór- nia Olejów, Gdańsk, Olejarnia „Sz. A. Cuperfajn i S-wie”, Kowel, Przemysł Tłuszczow- y „Copra” Sp. z o. o., Toruń, Sp. z o. o. „Oli- vum”, Gdańsk, No- wy-Port, Olejarnia „Pokol”, Wilno, Kutnowska Olejar- nia A. Jarecki, Kut- no, Płocka Olejarnia W. Szperling, Płock. Olejarnia „E. Cu- kier” — Łódź. Olejarnia „A. Kun- da”, Pińsk. Olejarnia „Ku- chiol”, Białystok. Olejarnia „Szemen”, Lida. Centralna Olejarnia Warszawa.	Warszawa, Filtro- wa 63. Tel. 8.69-90.	Oleje roślinne z nasion europej- skich i egzotycznych; makuchy.
58	Przemysł Tłuszczowy „Schicht-Lever”, Sp. Akc. (dawniej „Saturnja”). Rada Nadzorcza: Michalski Jerzy, Dr., Schicht Henryk, Dr., Hart Harry Goodwin, Landau Józef, Dr., Schicht Franciszek. Zarząd: Schicht Werner. Podraszko Jan, Inż.	Warszawa — Praga, Szwedzka 26. Trzebinia.	Warszawa, Nowy- Zjazd 1. Tel. Cen- trala: 555-40, 605-77 605-99.	Mydła wszelkich gatunków, pro- szki do prania; margaryna, wszelkie tłuszcze i oleje jadal- ne, gliceryna, wyroby toaleto- we, kosmetyki i pachnidła; wszelkie artykuły tłuszczowe.
59	Blechwaren- und Conser- venfabrik „Couronne” A. G. Zarząd: Rubinowicz I., Goldenberg L.	Gdańsk - Neufahr- wasser, Fischmei- sterweg 9. Tel. 351-25.	Gdańsk - Neufahr- wasser, Fischmei- sterweg 9	Rafineria tłuszczów i olejów roślinnych.

L. porząd.	NAZWA PRZEDSIĘBIORSTWA	Miejscowość w której znajduje się fabryka	ADRES ZARZĄDU	WYTWARZANE PRODUKTY
60	Unida-Oelwerke G. m. b. H. Zarząd: Rigele H., Schrader H. D.	Gdańsk - Schell- mühl, Broschki- scherweg 18. Tel. 212-51, 258-39	Przedstawicielstwo warszawskie: Emil Wielgosiński, No- wy Zjazd 1. Tel. 5.33-22.	Rafineria tłuszczów i olejów roślinnych.
61	„Tieghöfer Oelmühle“ Ak- tiengesellschaft. Dyrekcja: Lau K., Borock L.	Tieghof pod Gdańskiem.	Tieghof, Tel. 16.	Ekstrakcja nasion oleistych. Rafineria olejów jadalnych.
62	„Amada“, Tow. Akc. dla Fabrykacji Tłuszczów Ja- dalnych. Zarząd: Schrader H., Inż.	Gdańsk - Schell- mühl.	Gdańsk - Schell- mühl, Broschki- scherweg 18. Tel. 212-51.	Margaryna i tłuszcze jadalne.
63	Fabr. Masła Roślinnego „Damara“, Sp. z ogr. odp. Zarząd: Fuchs Stefan, Fuchs Stanisław, Ramisch Alfred, Birk Carl. Dyrektor: Birk Carl.	Warszawa.	Warszawa, Nowo- lipie 80. Tel. 12.15-28.	Margaryna i tłuszcze jadalne.
64	„Domag“ Danziger Oel Margarine & Speisefett-Fa- briken Akt. Ges. Dyrekcja: Jaglom S.	Gdańsk - Oliwa, Pommerschestrass 121.	Gdańsk - Pommer- schestrass 121. Tel. 452-41, 452-42.	Rafineria olejów. Margaryna; sztuczne tłuszcze jadalne
65	„Oleo“ Oel- und Fettfabrik A. G. Dyrekcja: Gurwitsch M., Mazur A.	Gdańsk - Schell- mühl.	Gdańsk - Schell- mühler Wiesen- damm 6. Tel. 272-19, 259--19.	Rafineria olejów i tłuszczów do celów jadalnych. Fabryka tłu- szczów do celów jadalnych.
66	Pierwsza Krajowa Prze- twórnia i Pakownia Smal- cu „Standard“, Sp. Akc. Zarząd: Halberthal Henryk, Scharf Selm. Rada Nadzorcza: Chrzanowski Zygmunt, Krupski Henryk, Stawski, Basiński, Inż., Gąsiorowski Br.	Toruń.	Toruń, Szeroka 37, Tel. 907.	Rafinowany smalec wieprzowy. Oleje roślinne.
67	Związek Polsko-Gdańskich Rafinerij Olejów Jadal- nych. Zarząd: Wiślicki Wacław, Podraszko Jan, Inż., Wielgosiński Emil, Jaglom Simon, Stern Henryk. Dyrekcja: Hepner Benedykt, Dr.	Członkowie Zwią- zku. Paweł Hoffman i S-ka w Bielsku, „Oleo“ Oel- und Fettfabrik w Gdań- sku. „Couronne“ w Gdańsku. Unida-Oelwerke w Gdańsku. Lwowska Rafinerja „Menor“ we Lwowie. „Standard“ S. A., Toruń, Szeroka 37. Sp. Akc. „Schicht“ w Warszawie. „Domag“ Danziger Oel und Margari- ne- und Speisefett- Fabriken Akt. Ges. w Gdańsku-Oliwie.	Warszawa, Nowy- Zjazd 1. Tel. 533-22.	Rafinowane przez członków Związku oleje: rzepakowy, sło- necznikowy, scyowy, arachido- wy, sezamowy i inne.

L. porządk.	NAZWA PRZEDSIĘBIORSTWA	Miejscowość w której znajduje się fabryka	ADRES ZARZĄDU	WYTWARZANE PRODUKTY
68	Centralny Związek Przemysłu Mydlarskiego w Polsce. Prezydjum Rady: Maciejewski Franciszek, Rigele Herman, Śmiechowski Edward, Huppert, Krause J., Inż. Prezydjum Zarządu: Menn N., Podraszko Jan. Inż., Kołłontay Emil.	Warszawa.	Warszawa, Czackiego 14. Tel. 247-76.	Organizacja zawodowa przemysłu mydlarskiego.
69	Fabr. Ultramaryny i Farb „Setzer i Werner” Sp. Akc. Zarząd: Werner Józef, de Phull Henryk, Horny Detlef, Fürstenberg Edward.	Warszawa.	Warszawa, Solec 39. Tel. 922-97, 904-45.	Ultramaryna; farby mineralne.
70	Pruszkowska Fabryka Ultramaryny „Sommer i Nowe”, Sp. Akc. Zarząd: Nower Dawid, Nower Kazimierz, Inż., Irlicht Bronisław, Inż., Zamoyski Tadeusz, Inż.	Pruszków.	Warszawa, Wspólna 64. Tel. 968-32.	Ultramaryna.
71	Zakłady Bieli Cynkowej i Przetworów Chemicz. „Huta Feniks”, Sp. Akc. Zarząd: Szpigelman Marja, Szpigelman Izak, Inwald Zygmunt, Rechtszaft Osjasz Dr., Lipschitz Emil.	Będzin.	Będzin, Tel. 1-19, 4-19.	Biel cynkowa.
72	Fabr. Bieli Cynkowej i Huta Cynkowa „Leontyna” B. i J. Inwald.	Będzin.	Będzin, Kościuski 42. Tel. 1-90, 4-19.	Biel cynkowa.
73	Fabr. Bieli Cynkowej B-ci Löbbecke Dyrekcja: Neugebauer Ryszard.	Niedzieliska, poczta Szczakowa.	Niedzieliska, poczta Szczakowa. Tel. Szczakowa 3.	Biel cynkowa.
74	Polskie Zakłady Przemysłu Cynkowego, Sp. Akc. Zarząd: Fürstenberg Szymon, Fürstenberg Izidor, Pillersdorf Emil. Dyrekcja: Fürstenberg Szymon, Fürstenberg Izidor.	Będzin.	Będzin, Tel. 79, 80, 5-01 i 7-62.	Biel cynkowa, biel cynkowa farmaceutyczna, tlenek żelaza, chlorek cynku w stanie płynnym i sproszkowanym, blacha żelazna ocynkowana, bednarka ocynkowana, wiadra i garnki ocynkowane, blacha dziurkowana, plomby ołowiane, bębny do karbidu, azotniaku, asfaltu i t. p.

	NAZWA PRZEDSIĘBIORSTWA	Miejscowość w której znajduje się fabryka	ADRES ZARZĄDU	WYTWARZANE PRODUKTY
75	Fabryka Farb Mineralnych i Chemicznych, B-cia Inwald i A. Sercarz.	Będzin.	Będzin, Kościuszki 40. Tel. 3-24.	Farby mineralne: ugary, czerwienie, czernie. Farby chemiczne: czerwienie i zielenie wapienne, zielenie chromowe, żółcienie, czerwienie cynobrowe, niebieskie, wapienne, fioletowe, minje techniczne i t. p.
76	Częstochowska Fabryka Farb „Zawodzie”. Zarząd: Wolberg Aleksander, Dr., Karpf Ludwik, Inż.	Częstochowa.	Częstochowa, Katedralna 8. Tel. 24-55.	Farby suche malarskie: zielenie chromowe cynkowe i wapniowe, żółcienie chromowe i cynkowe, czerwienie klejowe i olejne, bordeaux klejowe i olejne, cynobry, bejce mahoniowe i orzechowe, fiołkowe, błękity, bremeńskie, błękit paryski, farby tapetowe do papieru kolorowego, farby dla przemysłu lakierowniczego, farby do emalii żywicznych, tapetowych, spirytusowych, nitrocelulozowych; pigmenty czerwone 100%, klej roślinny.
77	Zakł. Przemysł. Jan Krause, Sp. z ogr. odp. Zarząd: Krause Jan, Krause Jan Waldemar, Tarłowski Oskar.	Andrespol.	Andrespol, poczta Andrzejów. Tel. Łódź 222-33 skrz. poczt. 214.	Farby malarskie, polewy do kafli, kafle białe i szamotowe.
78	Zakłady Przemysłowo-Chemiczne W. Karpiński & W Leppert. Zarząd: Leppert Bronisław, Leppert Zygmunt, Inż.	Helenówek pod Pruszkowem. Tel. Podm. II Nr. 24	Warszawa, Al. Jerozolimskie 30. Tel. 606-21 i 261-06.	Lakiery powozowe i samochodowe, malarskie, dekoracyjne, techniczne, izolacyjne, asfaltowe, emalie piecowe. Lustroliny i Autolustroliny, farby olejne, ochronne przeciw rdzy. Lakiery nitrocelulozowe, spirytusowe. Kity, szpachlówki i pokosty.
79	Fabryka Lakierów i Farb Towarzystwo „Nobiles” Kochanowicz, Sachnowski & Co, Sp. Akc. Zarząd: Kochanowicz Józef, Stefanowicz Józef, Sachnowski Mieczysław, Goraj Andrzej, Ossowiecki H., Inż. Dyrekcja: Kochanowicz Józef, Stefanowicz Józef.	Włocławek, Łęgska 23.	Warszawa, Emilji-Plater 5. Tel. 8.16-78.	Lakiery do wszelkich celów, lakiery nitrocelulozowe, farby lakierowe.
80	Sp. Akc. Chemiczna Fabr. Dr. Rattner. Zarząd i Dyrekcja: Sachs Jerzy, Adler Mieczysław Maurycy, Dr., Lipsztat Bernard.	Pruszków, Niecała 4. Tel. 6.	Warszawa, Jerozolimska 105. Tel. 263-30; 263-04.	Farby dla przemysłu graficznego, tapetowego, blaszanego etc. suche oraz tarte. Emalie na blachę i do tub; laki pigmentowe; pokosty graficzne; masa walcowa; malarskie emalie lakierowe.
81	„Atra” Przemysł Chemiczny, S. A. Fabr. Farb Graficznych. Zarząd: Schröter Ludwik, Kühn Walthert, Dr., Inż.	Toruń — Mokre.	Toruń - Mokre Chrobrego 101/7. Tel. 158.	Półfabrykaty. Farby suche i pokosty. Farby i pokosty graficzne, środki pomocnicze dla przemysłu graficznego, farby malarskie suche, oraz kit szklarski.

L. porządk.	NAZWA PRZEDSIĘBIORSTWA	Miejscowość w której znajduje się fabryka	ADRES ZARZĄDU	WYTWARZANE PRODUKTY
82	Fabr. Wyrobów Gumowych „Wolbrom”, Sp. Akc. Zarząd: Westen Fryderyk, Chabert Aleksander, Witte Wilhelm, Westen Karol Herman,	Wolbrom. Tel. 5, 15	Wolbrom. Skład fabryczny warszawski, ul. Wierzbowa 9. Tel. 206-80 i 204-90.	Techniczne wyroby gumowe, wyroby chirurgiczne, sportowe, obcasy gumowe i artykuły galanteryjne.
83	Warsz. Fabr. Wyrobów Gumowych „Wargum”, Sp. Akc. Zarząd: Ruziewicz Henryk, Ruziewicz Maksymilian, Bereszko Wiktor, Krywicki Marek, Ruziewicz Antonina, Kleyf Dorota.	Warszawa.	Warszawa, Czeraniakowska 84. Tel. 965-57.	Wszelkiego rodzaju tkaniny gumowane; prześcieradła gumowane dla szpitali.
84	„Stomil”, Sp. Akc. Rada Nadzorcza: Głowacki Zygmunt, Dr., Maćkowiak Wiktor, Inż., Nestrypke Paweł, Inż., Piechocki Stefan, Dr., Skulski Leopold, Inż. Zarząd: Piotrowski Jan, Dr.	Poznań, Starołęcka 18. Tel. 59-03.	Poznań, Wodna 14. Tel. 38-35, 38-32.	Opony i dętki samochodowe, samolotowe, motocyklowe i rowerowe.
85	Przemysł Gumowy „Ardal”, Sp. Akc. Zarząd: Mełup Salomon, Cukierman Ł., Wileńczyk Ł. Dyrekcja: Akselrot S., Gałęcki M., Sztajnberg Z.	Lida.	Warszawa, Wiejska 11. Tel. 9.54-79.	Kalosze i obuwie gumowe.
86	„Pepege” Polski Przemysł Gumowy, Sp. Akc. Rada Nadzorcza: Romocki P., Inż., Danielewicz W., Dąbkowski P., Mandel K., Dr., Nadzór sądowy: Iwanowski Jerzy, Inż., Tomczycki Karol, Inż., Rogoziński Władysław, Adw.	Grudziądz.	Grudziądz. Tel. 387, 388, 397, 628, 629.	Gumowe: obuwie, artykuły jezdne, techniczne, chirurgiczne, tkaniny gumowane.
87	Zakłady Kauczukowe „Piastów”, Sp. Akc. Zarząd: Braun Edmund, Inż., Dyrekcja: Müller Fryderyk, Inż.	Piastów pod Warszawą. Tel. I podm. 44.	Warszawa, Złota 35. Tel. 5.62-60.	Gumowe artykuły wszelkiego rodzaju, jak: węże różne, płyty i pierścienie gumowe do uszczelnień, wały obłożone gumą dla papierni i inne, wałki do wyżymaczek, art. gumowe i ebonitowe formowe, taśmy izolacyjne, rurki izolacyjne, gumowe wyroby techniczne, płyty gumowe podłogowe, pasy pędne gumowobalastoidowe, pasy gumowe transportowe, turystyczne składaki gumowe i powłoki gumowe do składaków.

L. porzą-	NAZWA PRZEDSIĘBIORSTWA	Miejscowość w której znajduje się fabryka	ADRES ZARZĄDU	WYTWARZANE PRODUKTY
88	Tow. Fabr. Wyrob. Azbest i Gum. „Leonowit”, Sp. z ogr. odp. Zarząd: Mautner F., Nowiński M., Nowiński J., Herman P.	Łódź.	Łódź, Piotrkowska 175. Tel. 219-44.	Techniczne wyroby gumowe i azbestowe oraz uszczelnienia do maszyn, taśmy hamulcowe do samochodów i dla celów przemy- słowych.
89	„Iskra i Karmański” Fabry- ka farb i przyborów malar- skich. Dyrekcja: Chyżewski Maksymilian.	Kraków.	Kraków, Lubelska 12. Tel. 114-74, 125-65 i 141-80.	Atramenty, gumy, kleje, tusze do pieczętek, syndetikon, pla- moznik etc. Tusze do rysunków. Wstażki i kalki do maszyn pi- szących. Kalka do ołówka. Ma- tryce i aparaty do powielania (cyclostyle) Hektografy, szapi- rografy. Lak listowy i do fla- szek. Kreda biała i kolorowa do tablic. Kreda do drzewa (dla tartaków). Farby akwarelowe artystyczne, szkolne i dziecin- ne, oraz farby tempera. Kasetki napelnione temi farbami. Kredki kolorowe do rysowania. Pastele. Plastelina. Farby olejne arty- styczne, dekoracyjne i do stud- jów, tudzież kasetki napelnione temi farbami. Płyny malarskie: oleje, terpentyna, werniksy, sy- katory etc. Gruntowane płótna, tektury, deszczulki i papiery. Przybory kancelaryjne i malar- skie. Ołówki wszelkiego rodza- ju.
90	M. Leszczyński i S-ka, Fa- bryka Chemiczna, Sp. Akc. Zarząd: Steliński Edward, Inż., Bartkiewicz Bolesław, Leszczyński Tadeusz, Inż., Janczewski Aleksander, Szaniawski Aleksander, Inż.	Warszawa.	Warszawa, Ogro- dowa 32. Tel. 621-25, 518-28, 261-80.	Atramenty, tusze, laki, gumy, kleje biurowe, artykuły do skle- jania, poduszki do stempli, sza- pirografy, farby do powielania do aparatów „Roneo” etc., masa walcowa, taśmy do maszyn pi- szących zwyczajne i kopjowe, farby akwarelowe i olejne, far- by artystyczne, dla szkół i dzie- ci, płyny malarskie, kalka do maszyn piszących i do ołówka. Matryce (klisze) do powielaczy.
91	Fabryka Obić Papierowych i Papierów Kolorowych „J. Frasaszek”, Sp. Akc., War- szawa. Zarząd: Frasaszek Jerzy, Frasaszek Kazimierz, Pajewski Zdzisław, Krauze Józef, Cholewicki Kazimierz.	Warszawa.	Warszawa, Wolska 41. Tel. 601-71, 601-73, 601-75, 601-79, 203-27, 203-07 Mag. Detal. Krak. - Przedm. 15. Tel. 601-72. Mag. Detal Al. Jerozo- limskie 33. Tel. 9-01-78.	Obicia papierowe (tapety), pa- piery barwione oraz bibułki bar- wione.
92	Sp. Akc. Zakładów Che- micznych w Częstochowie. Zarząd: Sachs Władysław, Dr., Heilperin Zygmunt, Landsberg Henryk, Heilperin Piotr, Dr., Turyn Aleksander, Dr.	Częstochowa.	Warszawa, Piękna 39. Tel. 850-41.	Azotany baru i ołowiu, alun chromowy, boraks, chlorek ba- ru, emetyk, kwas borny, kwas fluorowodorowy, siarczan mie- dzi, siarczan cynku, sole anty- monowe, sole cynowe, sole chromowe, sole fluorowe, szpa- ty mielone, magnesia carb., nadtlenek sodu, tlenki metali, tanina. Natr. sulfur. siccum.

L. porząd.	NAZWA PRZEDSIĘBIORSTWA	Miejscowość w której znajduje się fabryka	ADRES ZARZĄDU	WYTWARZANE PRODUKTY
93	Hugohütte Zakłady Chemiczne, Sp. Akc. Zarząd: Kurylewicz Bogusław, Bartsch Bernard, Dr.,	Tarnowskie Góry. Kartuszwiec.	Tarnowskie Góry. Tel. 5.	Ałun potasowy, azotan baru, boraks, chlorek baru, farby suche malarskie, kwas borny, litopon, siarczan cynku, siarczan glinu, siarczan miedzi, tlenek cyny, tlenek miedzi.
94	Fabryka Chemiczna Leon S. Goldflam, Sp. z ogr. odp. Zarząd: Goldflam Leon S., Marx Herman.	Warszawa. Siedlecka 61.	Warszawa, Siedlecka 61. Tel. 10.19-87.	Boraks, kwas borny, siarczan miedzi, soda krystaliczna.
95	Dr. H. Zeumer, Fabr. Chem. Dyrekcja: Zeumer Heinz, Inż.	Mikołów, G. Śl.	Mikołów. Tel. 3.	Siarczan miedzi, węglan amonowy, woda utleniona, octan glinowy, kwasy chem. czyste i techniczne, środki dezynfekcyjne, zaprawy zasiewne, karbolinum dla drzew owocowych.
96	Edward Klein i S-ka, Fabr. Przetw. Chem. Właściciele: Klein Kazimierz, Inż., Klein Helena, Klein Aniela, Dr.	Warszawa.	Warszawa, Okopowa 55. Tel. 11-90-22.	Ałun chromowy, olej turecki, specjalne oleje garbarskie.
97	Polska Fabryka Ekstraktów Garbarskich, Sp. Akc. Zarząd: Brzozowski Wacław, Inż., Dubosc Albert, Harris Berland, Pfeiffer Stanisław, Walker Leigh W.E.O. Dyrekcja: Brzozowski Wacław, Inż., Tołtyżewski Zygmunt.	Warszawa.	Warszawa, Smocza 43. Tel. 12.24-28, 12.23-57.	Ekstrakty garbarskie roślinne i syntetyczne.
98	„Alfa“ Fabryka Płyt, Błon i Papierów Fotograficznych. Zarząd: Dziatkiewicz Marian.	Bydgoszcz, Garbary 3.	Bydgoszcz, Warszawa, Mazowiecka 11. Tel. 633-29; 227-34.	Płyty fotograficzne, błony fotograficzne, papiery fotograficzne.
99	Wytwórnia Fotochemiczna „Ero“ Właściciel: Kaiser Władysław.	Poznań.	Poznań, Wielka 14. Tel. 30-13.	Płyty i błony fotograficzne. Chemiczalne dozowane.
100	Eksploatacja Fabryk Cerat w Polsce Sp. Akc. „Cerata“ i Sp. Firm. „B-cia Ruziewicz i M. Krywicki“ Sp. Akc. Zarząd: Laurysiewicz Stefan, Bereszko Wiktor, Możdżeński Leon. Dr., Szymański Stanisław, Olszowski Karol, Ruziewicz Henryk, Ruziewicz Maksymilian, Krywicki Marek, Krywicki Stanisław, Ruziewicz Antonina.	Warszawa, Fabryki Czerniakowska 84, Tel. 955-72, Karolkowa 32. Tel. 232-73	Biuro Zarządu i Sprzedaży, Warszawa, Czerniakowska 84. Tel. 981-42 i 961-42.	Cerata, sztuczna skóra (dermatoid), imitacja linoleum na tkaninie jutowej i ceratoleum na tekturze impregnowanej.

L. porząd.

	NAZWA PRZEDSIĘBIORSTWA	Miejscowość w której znajduje się fabryka	ADRES ZARZĄDU	WYTWARZANE PRODUKTY
101	Fabryka Waty Hygroskopijnej „Alba“, Sp. Akc.	Warszawa, Chełmska 13. Tel. 900-46.	Warszawa, Chełmska 13. Tel. 900-45.	Wata hygroskopijna.
	Zarząd: Rafałowicz Rafał, Bemski Michał, Inż., Goldberg Henryk, Przeworski Alfred, Inż., Zboiński Zdzisław.			
	Dyrekcja: Goldberg Henryk.			
102	Fabryka Waty Hygroskopijnej „Valetudo“.	Zapole p/Grodziskiem Maz.	Warszawa, Dobra 28. Tel. 2.75-30, 643-84.	Wata hygroskopijna bawełniana i lniana.
	Zarząd: Rożkowski Józef, Olpiński Józef, Le Brun H., Dr.			
	Dyrekcja: Le Brun Henryk, Dr.			
103	Antoni Jankowski i S-ka, Spółka Firmowo-Komandytowa, Fabr. Wyrobów Włókienniczych.	Pabjanice.	Pabjanice, Piłsudskiego 9. Tel. 80.	Wata i gaza hygroskopijna (opatunkowa).
	Zarząd: Jankowski Antoni, Jankowski Maksymilian.			
104	Zjednoczone Fabryki Kwasu Węglowego, Sp. z o o.	Obejmuje 10 fabryk CO ₂ .	Katowice, Moniuszki 5. Tel. 13-24.	Kwas węglowy.
	Zarząd: Berestein Piotr, Inż., Reichman Jerzy.			

S K O R O W I D Z

artykułów wytwarzanych przez fabryki, wchodzące w skład Związku Przemysłu Chemicznego R. P.

Liczby umieszczone obok poszczególnych artykułów, odnoszą się do poprzedzającego spisu przedsiębiorstw, wchodzących w skład Związku Przemysłu Chemicznego.

Aceton 19	Bisulfat 15, 31	Emalje piecowe 78
Acenaften 28	Bisulfit 31, 32	Emetyk 92
Alkohol absolutny 47	Błękity paryskie i „Milori” 10, 76	Emulgujące substancje 31
Alkohol amyłowy 42, 44	Błony fotograficzne 99	Esencja octowa 19, 20
Alkohol butylowy 42, 44	Boraks 92, 93, 94	Esencje owocowe 44, 45
Alkohol metylowy 19	Bursolina do skór 32	Esencja rumowa 44
Ałun amonjakalny 5		Estry i etery 42, 45
Ałun chromowy 13, 92, 96		Estry kwasu octowego 19, 42, 44
Ałun potasowy 5, 93		Eter zwykły (siarkowy) 15, 42, 43, 44, 45
Amonjak 9, 16		
Anilina 31	Celuloid 15	Farby artystyczne 89, 90
Antracen 28	Cement glinowy 12	Farby do emalii żywicznych 76
Antychlor 32	Cement szybko-wiążący 12	Farby do emalii spirytusowych 76
Antymonu sole 92	Cement ogniotrwały 12	Farby dla przem. lakierniczego 76
Apreturowe preparaty 32	Cerata 100	Farby do powielania 89, 90
Arsenobenzol 35	Ceratoleum 100	Farby graficzne 80, 81
Arsenoborutol 31	Chemikalja do analiz 38	Farby mineralne 75, 76, 77
Atramenty i tusze 89, 90	Chinolina 28	Farby olejne 52, 78
Azbestowe wyroby 88	Chlor skroplony 9	Farby tapetowe 76, 80
Azot 9	Chloramina 31	Farby rdzochronne 52, 78, 80
Azotan amonowy 9	Chloroanizydyna 31	Farby suche 76, 77, 78, 81, 93
Azotan barowy 92, 93	Chlorotoluidyna 31	Farmaceutyczne preparaty 18, 32, 33, 34, 35, 36, 37, 38, 39, 40, 41
Azotan ołowiu 92	Chloran potasowy 13	Fenol 28
Azotan sodowy 9	Chlorek barowy 92, 93	Fenantren 28
Azotan srebrowy 46	Chlorek bielący 9, 10, 11	Fluorokrzemian sodowy 5, 6
Azotniak 9	Chlorek cynkowy 31, 74	Fluoren 28
Azotowe nawozy syntetyczne 9, 16	Chlorek wapniowy 2	Fluorowe sole 92
Azotyn sodowy 9	Chlorobenzol 9	Formalina 19
	Chloroform 19	Fotograficzne papiery 98
Bakelit 14	Chloropikryna 31	Fotograficzne płyty 98, 99
Bakteryjne preparaty 34	Chromu sole 92	Fotograficzne chemikalja 99
Balony szklane 20	Cyjanek sodowy 10	
Blacha żelazna ocynkowana 74	Cyjanowodor płynny 10	Galenowe preparaty 33, 38
Barwniki organiczne syntetyczne 29, 30, 31, 32	Cynober 76	Garbarskie zaprawy 4
Barwniki roślinne 45	Cyny sole 92	Glazura 4, 77
Bawełna strzelnicza 15	Czterochloroetylen 10	Gliceryna farmaceutyczna i dynami-
towa 50, 58
Bejca mahoniowa 76	Czterochloroetan 10	Gliceryna techniczna surowa 50, 58
Bejca orzechowa 76		Gumolitowe lepniki 21
Benzol 28	Dermatoid 100	Gumowe galanterijne artykuły 82
Benzydyna 31	Dezynfekcyjne środki 10, 38, 95	Gumowe tkaniny 83, 86
Bębny do karbidu, azotniaku i t. d. 74	Dwufenyloamina 31	Gumowe artykuły techniczne 82, 86, 87, 88
Biel cynkowa 71, 72, 73, 74	Dwunitrotoluol 17	Gumowe artykuły jezdne 84, 86, 88
Biel cynkowa ch. cz. 74		Gumowe obuwie 85, 86
Bibułki barwione 91	Ebonitowe artykuły 87	
	Ekstrakty garbarskie 97	
	Ekstrakty roślinne 97	
	Elektrody magnetytowe 13	
	Emalje na blachę 80	
	Emalje lakierowe malarskie 80	

Gumy biurowe 87, 89, 90
Gudron stearynowy 50

Iniekcje 34, 38
Insektycydy (środki owado-, i grzy-
bobójcze) 9, 10, 21, 31, 41
Impregnacja podkładów kolejowych
28

Jedwab sztuczny 24, 25, 26

Kainit 1
Kalafonja 21, 22, 23
Kalimag 1
Kalosze 85, 86
Kalki 89, 90
Kancelaryjne przybory 89, 90
Kapiszony 14, 15, 16
Karamel 45

Kafle białe i szamotowe 77
Karbazol 28
Karbid 9, 11, 12
Karbolinum 21, 28, 95
Kąpiele lecznicze 33
Kity 78, 81
Klej kostny i skórny 50
Klej kartonazowy 50
Klej malarski 50
Klej roślinny 76
Klej biurowy 89, 90
Kodeina i jej sole 37
Kokaina i jej sole 37
Kolodjum 15, 42, 43, 44
Kosmetyczne artykuły 36, 38, 58
Kredki 89
Kreolina 33
Krezol 28
Krzemofluorek sodowy 5, 6
Ksylol 28
Kumol 28

Kwas azotowy 9, 31
Kwas azotowy ch. cz. 9
Kwas benzoowy 28
Kwas borowy 92, 93, 94
Kwas cytrynowy 13
Kwas fluorowodorowy 92
Kwas etyloizopropylbarbiturowy
33

Kwas Gamma 31
Kwas H 31
Kwas karbolowy 28
Kwas mrówkowy 32
Kwas naftionowy 31
Kwas octowy 19, 20
Kwas salicylowy 33
Kwas siarkowy 4, 5, 6, 7, 8
Kwas siarkowy ch. cz. 7
Kwas solny 5, 9
Kwas sulfanilowy 31
Kwas winowy 13
Kwas węglowy 104
Kwaśny winian potasowy 13
Kwaśny winian sodowy 13

Langbeinit leczniczy 1
Lak do pieczętowania 89, 90
Laki pigmentowe 80
Lakiery 52, 78, 79
Lakier samolotowy 19
Lakier do żelaza 28
Lakier kotłowy 28
Lakier z żywic kumaronowych 28
Lecznice środki 1, 8, 32, 33, 34, 35,
36, 37, 38, 39, 40, 41
Lep przeciwgąsienicowy 21
Lepnik 28
Linoleum imitacja 100
Litopon 93
Lonty 14, 15, 16
Lustroliny 78

Łój kostny 50
Łój skórny 50

Magnezja 92
Makuchy lniane 51, 52, 53, 54, 56,
57, 61
Makuchy rzepakowe 51, 52, 53, 54,
55, 56, 57, 61
Makuchy z nasion egzot. 53, 54, 55,
56, 57
Malarskie przybory 89, 90
Margaryna 53, 58, 59, 62, 63, 64, 65,
66
Materiały plastyczne sztuczne 14
Matryce do powielania 89, 90
Masa walcowa 80, 90
Mączka kostna 50
Mączka kwarcowa 12
Minja techn. 75
Monohydrat 7
Morfina i jej sole 37
Mleczan wapnia ch. cz. 42
Mydła zwyczajne 58, 68
Mydła lecznicze 33

Nadboran sodowy 92
Naftalin 28
Napoje chłodzące 36
Nitroceluloza 15
Nitrofos 9
Nitrol 31
Nitrozwiązki aromatyczne 17

Odczynniki do analizy 33
Ocet drzewny surowy 21
Octan amylowy 42, 44
Octan butylowy 42, 44
Octan etylowy 42, 44
Octan glinowy 95
Octan metylowy 19
Octan masłowy 42, 44
Octan mrówkowy 42, 44
Octan ołowiowy 19
Octan sodowy 19
Octan wapniowy 19
Oleina 50
Olej drzewny 19

Olejki eteryczne 45
Olej arachidowy 54, 56, 57
Olej kokosowy 54, 59, 60, 64, 65, 67
Olej lniany 51, 52, 53, 54, 55, 56, 57,
61
Olej z ziarn palmowych 53, 54, 55,
56, 57, 59
Olej rzepakowy 51, 52, 53, 54, 56,
57, 61
Olej rycynowy 53
Olej słonecznikowy 51, 52, 53, 54,
55, 56, 57, 60
Olej turecki 4, 96
Oleje roślin. egzotyczne 51, 52, 53, 54,
55, 56, 57, 59
Oleje roślinne rafinowane 51, 53, 59,
60, 61, 64, 65, 66, 67
Oleje garbarskie 96
Oleje ketonowe 19
Oleje smołcowe 28
Oleje żywiczne 21, 22, 23
Oliwa jadalna 53
Oleum 7, 8, 31
Ołówki wszelkiego rodzaju 89
Opony 84
Organiczne produkty przejściowe 31
Ortoanizydyna 31

Pak drzewny 21
Pak kalafonjowy 21
Pak węglowy 28
Pak wysokotopliwy 21
Pak szewcki 21
Papa izolacyjna 28
Papiery kolorowe 91
Papiery drzewne i bezdrzewne 14
Paradwuchlorobenzol 9
Pastele 89, 90
Pastylki nawozowe 1
Pastylki wód mineralnych 45
Perfumeryjne wyroby 38, 48, 49, 58
Plomby ołowiane 74
Pirydyna czysta 28
Pirydynowe zasady 28
Pigmenty czerwone 76
Pięciokloroetan 10
Półprodukty organiczne 30, 31
Pokost graficzny 80, 81
Pokost lniany 51, 52, 53, 54, 56, 57,
61
Pokost sztuczny 22
Pokost szybkoschnący 22
Polewa 4, 77
Potasowe sole 1
Potaż żrący i kalcynowany 10
Poduszki do stempli 89, 90
Portland-cement 2
Prasmoła (smoła pierwotna) 12
Proch bezdymny 14, 15, 16, 18
Proch myśliwski 14, 15, 16, 18
Proszki do prania 58
Proszki i pasty do zębów 38
Pył odlewniczy 12

Rozpuszczalniki do lakierów nitro-
celulozowych 19
Rysunkowe przybory 89, 90

Sadza 21
Saletra sodowa 9
Saletra potasowa 9
Saletra wapniowa 9
Saletrzak 9
Salmjak 9
Sapamina 32
Siatki plecione z drutu ocynk. 21
Siarczan amonowy 9, 16, 28
Siarczan baru ch. cz. 42
Siarczan glinowy 4, 5, 12, 93
Siarczan glinowy ch. cz. 44
Siarczan miedziowy 10, 92, 94, 95
Siarczan sodowy (sól Glauberska) 5,
24
Siarczek sodowy 32
Skóra sztuczna 100
Słodowe preparaty 39
Słomka i włosie jedw. sztucz. 24,
25, 26
Smary wozowe 21
Smary do pasów 22
Smoła drzewna 19, 21
Smoła węglowa 28
Soda amonjakalna 2, 9
Soda żrąca 2, 11
„Solnit” sól do konserwowania mię-
sa 10
Soki owocowe 45
Solventnafta 28
Sól Glauberska 5, 24
Sól kamienna i jadalna 2
Sól Seignetta 13
Spirytus bezwodny 47
Spirytus drzewny 19
Spirytus rektyfikowany 18, 43
Srebra sole 33, 46

Stearyna 50
Stearynian cynku 50
Steracid 50
Superfosfaty 3, 4, 5, 6, 7, 17, 50
Supertomasyna 9
Supertomasyna azotniakowana 9
Sulfanol 31
Sulfokwasy aminowe 31
Sulfokwasy oksydwiazków 31
Syrupy owocowe 45
Szpachlówki 78
Szpaty mielone 92
Szczepionki i surowice weterynar.
34
Szczotki do maszyn elektrycznych
11
Środki zapalcze 14, 16
Sykatywy żywiczne 22
Śrut rycynowy 53
Tanina 92
Tapety 91
Taśmy do maszyn piszących 89, 90
Tektura smołowcowa 28
Terpentyna 21, 22, 23
Termit do spawania szyn 15
Terpenhydrat 22
Textra 24
Tiosiarzan sodowy 32
Tlen 9, 16
Tlenki metali 92
Tlenek glinu 12
Tlenek cyny 93
Tlenek miedzi 93
Tlenek żelaza 4, 74
Toluol 28
Tomofan 24
Tłuszcz kostny i skórnny 50
Tran do skór 21
Tusze rysunkowe 89, 90

Utramatyna 69, 70
Utrwalacze do celów fotograficz-
nych 32

Wata hygroskopijna 101, 102, 103
Wapno 12
Wapień mielony 12
Wapnamon 9
Węgiel drzewny 19
Węgiel kamienny 2
Węgiel sosnowy retortowy 21
Węglan amonowy 9, 95
Węgiel wywarowy 18
Węgla do lamp łukowych 11
Woda amonjakalna ch. cz. 9
Woda utleniona 11, 95
Wody mineralne sztuczne 33, 36
Wodór 9
Wybuchowe materiały górnicze 14,
15, 16, 17, 18

Zastrzyki 34, 38
Zaprawy zasiewne 95
Zieleń chromowa 75, 76
Zieleń paryska 31
Zieleń wapniowa 75, 76
Zwilżające substancje 31

Żelazocyjanki sodowe, potasowe i
wapniowe 10
Żelazokrzem, żelazochrom, żelazo-
glinokrzem, żelazomangan i inne
stopy żelaza 12
Żelaza sole 33, 46
Żelatyna techniczna 50
Żywica drzew iglastych 21, 22, 23
Żywica kumaronowa 28
Żywica piwowarska 22
Żółcenie chromowe 75, 76

SPRAWOZDANIE

Z DZIAŁALNOŚCI ZWIĄZKU PRZEMYSŁU CHEMICZNEGO

ZA ROK 1933

Ubiegły rok 1933 był już piątym rokiem przesilenia gospodarczego. Opinia światowa nabrała przeświadczenia o strukturalnym charakterze kryzysu i uświadomiła sobie konieczność szukania równowagi gospodarczej, opartej na nowym układzie stosunków. Ekonomiczna sytuacja Polski, wciąż jeszcze ciężka, nie doznała jednak w okresie ubiegłym pogorszenia; raczej możnaby u nas mówić o pewnej „stabilizacji kryzysu”.

Słabym punktem naszej gospodarki nadal były niskie ceny produktów rolniczych, co nieuniknienie prowadzi do zaniku siły nabywczej ludności wiejskiej. Trwała depresja na światowym rynku zbożowym oraz autarkiczne tendencje wszystkich prawie krajów w zakresie zaopatrywania się w środki żywności — stwarzają dość ponure perspektywy wydatniejszego podniesienia się cen produktów rolniczych. Chociaż więc prowadzone w ostatnich miesiącach rokowania o traktaty handlowe przede wszystkim miały na widoku ustalenie możliwości wywozowych dla naszego rolnictwa, to jednak osiągnięte rezultaty nie tworzą dostatecznych podstaw dla takiego eksportu, który mógłby usunąć z naszego rynku ciężące nadwyżki zboża i produktów hodowlanych. Bardzo ograniczone zużycie nawozów sztucznych, odbijając się na interesach szeregu przedsiębiorstw chemicznych, jednocześnie świadczy niepomysłnie o upadku kultury rolnej.

Przemysł pracował w roku ubiegłym w ciężkich warunkach. Wprawdzie w niektórych gałęziach wytwórczości obroty ilościowe nieco wzrosły, ale wskutek jednoczesnego spadku cen — obroty pieniężne raczej zmalały, a brak dochodowości stał się zjawiskiem powszechnym. Rzuca się w oczy mała ilość nowopowsta-

jących przedsiębiorstw, co przy wielkim przyroście ludności i znanym przeludnieniu wsi musi budzić poważne refleksje.

Stabilizacja stosunków polskich znalazła swój wyraz przede wszystkim w zakresie walutowym. Wprawdzie niedobory budżetowe stały się u nas zjawiskiem stałym, ale pomyślane przeprowadzenie Pożyczki Narodowej pozwala patrzeć ze spokojem na przyszłość waluty polskiej, pomimo szczupłych rezerw skarbowych. Wysiłki w celu utrzymania aktywnego bilansu handlowego dały następujące rezultaty:

Wywóz w r. 1933	zł. 956.600.000
Przywóz	„ 827.000.000
Saldo dodatnie	„ 132.600.000

Trzeba stwierdzić, że aktywność bilansu handlowego jest dla Polski jedynym sposobem zachowania wypłacalności wobec zagranicy. Ten niewątpliwie fakt nie znajdował naogół zrozumienia wśród krajów wierzycielskich, które przy negocjacjach o umowy handlowe kierowały się raczej zasadami skrajnego merkantyizmu.

Nasz ogólny obrót towarowy z zagranicą spada od szeregu lat i dosięgnął w r. 1933 niepokojąco niskiego poziomu. Aczkolwiek w całym świecie obroty międzynarodowe silnie spadły — cyfry polskie, przeliczone na głowę ludności, stawiają nas na jednym z ostatnich miejsc w Europie.

W wyniku stałej złej konjunktury, mieliśmy trwające wciąż bezrobocie. Ilość bezrobotnych, zarejestrowanych w Polsce w końcu grudnia, wynosiła w ostatnich latach:

1930	1931	1932	1933
297.797	312.487	220.245	342.622

Stałe bezrobocie, wobec znikomych możliwości emigracyjnych oraz zastoju w przemyśle i rolnictwie, stwarza bardzo poważny problem społeczny, na który niewolno zamykać oczów. Szczególnie bolesne jest zjawisko niemożności znalezienia pracy przez młode elementy, pełne energii i zdolności życiowych. Wprawdzie w roku ubiegłym polityka Rządu aktywnie zmierzała do zwiększenia możliwości zatrudnienia, jednak doniosłość tych spraw powinna być należycie doceniana przez całe społeczeństwo, które musi współdziałać z Rządem przy rozwiązywaniu, a przynajmniej łagodzeniu problemu bezrobocia.

Ilość zatrudnionych w przemyśle chemicznych robotników wzrosła w ciągu roku ubiegłego; wynosiła ona 27.605 (styczeń 1933) i 29.508 (grudzień 1933).

W roku 1933 idea międzynarodowej koordynacji gospodarczej uległa bodaj decydującemu pognębieniu. Fiasco światowej konferencji ekonomicznej w Londynie położy zapewne koniec tej niefortunnej konferencjo-manji, która tyle szkody przyniosła poszczególnym krajom, walnie przyczyniając się do zachwiania resztek zaufania.

Jesteśmy obecnie niewątpliwie w okresie upadku uniwersalnych doktryn gospodarczych. Istnienie obok siebie w Europie organizmów państwowych, opierających swą gospodarkę na zupełnie odmiennych założeniach, świadczy o coraz większym uniezależnianiu się ideowem i rzeczowem poszczególnych krajów. Likwidacja gospodarstwa światowego postępuje z każdym miesiącem. Polityka państw nacechowana jest eklektyzmem, a właściwie jest pełna sprzeczności wewnętrznych i niekonsekwencji.

Największym wstrząsem gospodarczym roku ubiegłego było załamanie się (w marcu i w kwietniu) dolara amerykańskiego. Przemiany niemieckie, ograniczenie transferu w Niemczech do 30%, przeznaczanie w Niemczech pieniędzy zabieranych wierzycielom na premje dumpingowe — wszystko to przyczyniło się wybitnie do zwiększenia zamętu światowego. Rosnący niepowstrzymanie dumping japoński był też źródłem stałego niepokoju.

Na tle tych skomplikowanych i nieupoważniających do optymizmu stosunków światowych, polska rzeczywistość gospodarcza w r. 1933 pozwala na podstawie diagnozy raczej

pocieszającej. W przemyśle chemicznym spadek produkcji i zbytu — z nielicznymi wyjątkami — został narazie wstrzymany, a ilość zatrudnionych robotników wzrosła. Nastąpiła pewnego rodzaju stabilizacja, wyczerpywanie zaś zapasu nagromadzonych w poprzednich latach produktów może doprowadzić do poważniejszego odciążenia rynku i trwalszej naprawy konjunktury.

Położenie poszczególnych gałęzi przemysłu chemicznego w r. 1933 przedstawiało się w następujący sposób:

Nawozy fosforowe. Aczkolwiek rok 1933 kształtował się w przemyśle superfosfatowym nadal niekorzystnie, to jednak wykazał niewątpliwą poprawę w stosunku do r. 1932.

Zarówno produkcja, jak konsumpcja superfosfatów w roku ubiegłym wzrosła. Nie wykorzystano wprawdzie — choćby w nieznacznym odsetku — zdolności produkcyjnej naszych fabryk (720.000 tonn superfosfatu rocznie), gdyż nagromadzone zapasy towaru, wyprodukowanego w ubiegłych latach w oparciu o znacznie droższe niż w r. 1933 surowce, nie pozwoliły na normalną produkcję. Ale import zasadniczego surowca — fosforytów — wzrósł bardzo znacznie z 14.700 tonn w r. 1932 do 46.800 tonn w r. 1933, co zresztą w pewnej mierze przypisać również należy rozpoczętej w r. 1933 produkcji w Chorzowie nowego nawozu fosforowego, „Supertomasyny”. Jest to nowy nawóz fosforowy, otrzymywany w piecach elektrycznych przez stapianie wysokowartościowych fosforytów z topnikami alkalicznymi.

Zbyt superfosfatu w sezonie wiosennym r. 1933 wyniósł niespełna 20.600 tonn, w sezonie jesiennym — 68.250 tonn. W stosunku do sezonu jesiennego r. 1932 — sezon jesienny r. 1933 wykazał wzrost sprzedaży o blisko 35%. Sprzedaż za cały r. 1933, wynosząca 88.840 tonn, również była wyższa od odpowiedniej liczby za r. 1932 (80.000 tonn). Jednak w stosunku do sprzedaży lat 1929—1930, zbyt superfosfatu w r. 1933 wciąż jest bardzo nieznaczny. Wzrostu sprzedaży w sezonie jesiennym nie należy tłumaczyć zwiększeniem pojemności rynku lub poprawą zdolności nabywczej rolnictwa, lecz racjonalnem zorganizowaniem rynku i koniecznością intensywniej-

sze go zasilania gleby kwasem fosforowym, którego brak dawał się już dotkliwie odczuć.

Przeciętne zużycie superfosfatu na 1 ha ziemi ornej wzrosło w roku ubiegłym do 4,9 kg z 4,45 kg w r. 1932, było jednak wciąż mniejsze od liczby za r. 1931, wynoszącej 5,5 kg, i znacznie mniejsze od 16,9 kg w r. 1929.

Po doliczeniu produkcji supertomasyny i importu żużli Thomasa, łączne spożycie nawozów fosforowych w Polsce w r. 1933 wyniosło 139.630 tonn, a więc o 7.630 tonn więcej, niż w r. 1932. Wskutek tego przeciętne spożycie nawozów fosforowych wzrosło z 7,3 kg na 1 ha w r. 1932 do 7,75 kg na 1 ha w r. 1933.

Sole potasowe. W roku sprawozdawczym cyfry sprzedaży w efektywnych tonnach produktu przedstawiały się jak następuje:

Sprzedaż	r. 1931/32	r. 1932/33
na rynku krajowym:		
solii potasowych	34.324 tonn	33.349 tonn
kainitu	45.761 „	60.105 „
koncentratu na cele przem.	1.020 „	1.483 „
na eksport:		
solii potasowych 20% i 40%-wych	56.250 „	49.278 „
kainitu	16.762 „	6.490 „

Spożycie w tonnach produktu zmalało; w przeliczeniu natomiast na czysty tlenek potasu (K_2O) sprzedano na rynku krajowym o 4,8% więcej niż w roku 1931/32; sprzedaż soli potasowych na rynkach eksportowych — w przeliczeniu na K_2O — utrzymała się na wysokości roku ubiegłego.

Rezultaty ilościowe wskazywałyby na pewną poprawę — jednak nie osiągnięto zamierzonych wyników finansowych. Zawiodła bowiem spodziewana reakcja rynku krajowego na zastosowaną w r. 1933 poważną obniżkę cen nawozów potasowych. Przyczyny tego zjawiska należy szukać w katastrofalnym spadku cen ziemiopłodów, zwłaszcza w sezonie jesienym r. 1933.

Na rynkach eksportowych — prócz producenta hiszpańskiego, nienależącego do Porozumienia Potasowego — pojawiły się w roku sprawozdawczym sole potasowe pochodzące z kopalni w Solikamsku (Sowiety). Walka konkurencyjna spowodowała niebywały spa-

dek cen światowych, przynoszący polskiemu przemysłowi dotkliwe straty.

Ponieważ trudno przewidywać, aby w najbliższym czasie nastąpiło uspokojenie na rynkach eksportowych — Sp. Akc. Eksploatacji Soli Potasowych przystąpiła do intensywnego opracowywania rynku krajowego, otwierając własne biura sprzedaży w Warszawie, w Poznaniu oraz we Lwowie, i starając się o uzyskanie bezpośredniego kontaktu z konsumentem-rolnikiem.

Prace nad przygotowaniem produkcji siarczanów potasu doprowadziły do wypuszczenia na rynek nowego produktu siarczanowego pod nazwą „Kalimag“, produkowanego narazie w niewielkich ilościach w oparciu o próbną aparaturę.

W roku sprawozdawczym przemysł potasowy kontynuował w dalszym ciągu szereg prac badawczych, ściśle współdziałając z polskimi katedrami rolniczymi, jak również państwowymi Stacjami Doświadczalnymi — nad określeniem wartości nawozowej poszczególnych grup produktów potasowych.

Związki azotowe. Rok sprawozdawczy 1933 był niezwykle ważnym okresem w rozwoju polskiego przemysłu azotowego.

Wprawdzie — w zakresie konsumpcji nawozów azotowych na rynku wewnętrznym nastąpiło dalsze ograniczenie, wyrażające się spadkiem spożycia o ok. 20%, jednak właśnie w tym roku zaszedł szereg faktów doniosłych dla przyszłości produkcji azotowej w Polsce.

Pod koniec lipca 1933 nastąpiła organizacyjna fuzja obu największych fabryk azotowych — Chorzowa i Mościc. Wyczerpanie magazynów zezwoliło w drugiej połowie 1933 r. na ponowne uruchomienie pierwszego pieca karbidowego w Chorzowie i w konsekwencji na uruchomienie oddziału azotniakowego. Umowy eksportowe w zakresie nawozów azotowych — opierając się o międzynarodowe organizacje — zostały odnowione, co zezwala na wcale poważny wywóz z Polski: siarczanu amonu, saletry wapniowej i azotniaku. Sytuacja na rynkach międzynarodowych uległa w tym okresie pewnej poprawie, nie tylko zresztą w zakresie ilościowym, ale — przynajmniej w sporadycznych wypadkach — również w zakresie wartościowym.

Bardzo korzystna zmiana ujawniła się pod koniec roku 1933 (ostatni kwartał) w zakresie

produktów azotowych, używanych do celów technicznych. Prawie wszystkie działy w tym zakresie pracowały z pełnym obciążeniem i rentownie, umożliwiając dalszą obniżkę cen nawozów azotowych, celem bliższego przystosowania się do sytuacji polskiego rynku rolniczego.

Sumaryczna produkcja Mościc utrzymała się w zakresie azotowym na dawnym poziomie, t. j. ok. 14.000 tonn związanego azotu. Produkcja chorzowska skurczyła się sumarycznie do 5.200 tonn związanego azotu; uruchomienie nowych działów produkcji dokonało się pod koniec r. 1933 i odbije się korzystnie na sytuacji fabryki dopiero w r. 1934.

Łączna produkcja związków azotowych zarówno syntetycznych (Mościce, Chorzów, Knurów), jak otrzymanych na drodze destylacji węgla (koksownie i gazownie) w r. 1933 wyniosła 28.400 tonn związanego azotu, co w porównaniu z 24.400 t. związanego azotu w r. 1932 wykazuje wzrost produkcji o ok. 15%.

Przemysł elektrochemiczny. Produkcja i zbył głównych wyrobów przemysłu elektrochemicznego nie wykazały większych zmian w roku sprawozdawczym w stosunku do roku poprzedniego.

Zbył karbidu w kraju i zagranicą nie uległ zmianie.

W zakresie żelazokrzemu i innych stopów żelaza nastąpiła pewna nieznaczna poprawa, dzięki wykonywaniu przez huty zamówień rosyjskich. Rozwój nowouruchomionego oddziału żelazochromu jest utrudniony z powodu braku ochrony celnej na ten stop.

Stosunkowo pomyślnie rozwija się zbył cementów glinowych, któremi wykonano w roku sprawozdawczym dwie poważne prace, mianowicie budowę wiaduktu w Gdyni i wzmocnienie fundamentów bazyliki w Wilnie. Wyniki osiągnięte przy tych budowach wykazują, iż krajowy produkt przewyższa jakościowo podobne cementy zagraniczne.

Zbył chloranu potasu wzrósł w porównaniu z r. 1932 — o 7% na rynku wewnętrznym i o 14% na rynkach eksportowych.

Kwas siarkowy. Rok 1933 przedstawiał się nieco korzystniej pod względem umieszczonej na rynku ilości kwasu siarkowego w porównaniu do roku 1932.

Ogólny zbył wzrósł o ok. 11% w porównaniu do r. 1932.

Zwiększyła się też wytwórczość kwasu siarkowego, wynosząca w roku sprawozdawczym ok. 193.500 tonn w przeliczeniu na 50° Bé, co w porównaniu z 162.200 tonn w r. 1932 stanowi wzrost powyżej 18%.

Materiały wybuchowe. W r. 1933 sytuacja w przemyśle materiałów wybuchowych uległa dalszemu, aczkolwiek nieznacznemu pogorszeniu.

Spadek zapotrzebowania materiałów wybuchowych przez górnictwo nie jest wprawdzie tak znaczny, jak w latach poprzednich, jednak wynosi w stosunku do r. 1932 ok. 5%.

Eksport produktów wybuchowych, zahamowany w r. 1932 przez wprowadzenie ograniczeń dewizowych i wwozowych wzrósł nieznacznie w r. 1933, dzięki pozyskaniu nowych rynków.

W dziale środków zapalczych, w r. 1933 wprowadzono na rynek nowy opatentowany typ spłonek wybuchowych, w których bez zmniejszenia ich siły, lecz dzięki specjalnemu kształtowi ładunku, zredukowano prawie pięciokrotnie ilość piorunianu rtęci. Ulepszenie to wpłynie poważnie na zmniejszenie importu rtęci — surowca, którego nie posiadamy w kraju.

Związki sodowe. Produkcja przetworów soli kuchennej w roku 1933 wzrosła o kilka procent w porównaniu z rokiem 1932. Wytwórczość sody amonjakalnej wynosiła:

w r. 1932	68.950 tonn
„ 1933	71.400 „

Równolegle z powiększeniem produkcji wzrosła też sprzedaż krajowa, mianowicie sprzedano w roku sprawozdawczym sody amonjakalnej 48.181 tonn (w r. 1932 — 44.095 tonn).

Również podniosła się sprzedaż oraz produkcja sody kaustycznej

z 14.700 tonn w roku 1932
do 17.100 „ 1933.

Eksport zagraniczny kształtował się, przy znacznej niższej, w sposób następujący:

	w r. 1932	w r. 1933
soda amonjakalna	6.084 t.	4.514 t.
„ kaustyczna	1.233 t.	983 t.

Produkty węglowod. pochodne. Wytwórczość koksowni, a w związku z nią również wytwórczość przemysłu produktów węglowod. pochodnych, w roku 1933 nie ulega już dalszemu spadkowi. Jest prowadzona jeszcze co prawda w znacznie ograniczonych rozmiarach, jednak w porównaniu do roku poprzedniego wykazuje pewną poprawę.

Wytwórczość koksu w koksowniach górnośląskich wyniosła bowiem:

w r. 1932	1.090.000 tonn
" 1933	1.171.000 "

(najwyższa produkcja tych koksowni w roku 1929 wynosiła 1.858.000 tonn).

Analogicznie kształtuje się również produkcja uzyskiwanych w koksowniach surowych produktów węglowod. pochodnych, t. j. smoły surowej, benzolu surowego i siarczanu amonu:

	smoła surowa	benzol surowy	siarczan amonowy
1932	56.300 tonn	18.000 tonn	17.400 tonn
1933	60.800 "	19.500 "	16.400 "

Oparty na przeróbce tych surowców właściwy przemysł produktów węglowod. pochodnych (destylarnie smoły i fabryki benzoli) — pracuje w roku sprawozdawczym również jeszcze w rozmiarach znacznie ograniczonych, w ogólnej swej produkcji nie wykazuje już jednak dalszego spadku, odnośnie zaś niektórych produktów — nawet pewną poprawę. W porównaniu z r. 1932 wytwórczość ta przedstawiała się następująco:

Wyszczególnienie	1932 r.	1933 r.
	w tonnach	
smoły preparowanej	11.300	14.400
paku	30.200	30.400
olejów smołowcowych . . .	18.500	13.200
naftaliny sur. prasowanego .	1.130	1.670
naftaliny czystego	550	505
fenolu i krezolów	755	975
zasad pirydynowych . . .	75	74
benzolu oczyszczonego . . .	9.600	11.100

Warunki zbytu produktów węglowod. pochodnych układały się naogół nadal bardzo ciężko. Głównym powodem tych trudności na rynkach wewnętrznych był przede wszystkim zastój w ruchu budowlanym oraz w związanych z tym ruchem gałęziach przemysłowych.

Zbyt niektórych produktów wykazuje wprawdzie już w stosunku do ostatniego roku pewien wzrost; wzrost ten jednak nie był

dostatecznie wydatny, aby mógł skutecznie odciążyć nagromadzone zapasy, które nadal dotkliwie utrudniają normalny bieg pracy.

W szczególności pewnej nieznacznej poprawy doznał zbyt smoły preparowanej i paku dla fabryk tektur smołowcowych. Zwiększył się również zbyt smół drogowych (z 1.266 tonn na 1.867 tonn), jest jednak nadal niezwykle niski i nie odpowiada nawet w małym stopniu faktycznym normalnym potrzebom naszego budownictwa drogowego. Zapotrzebowanie paku do wyrobu brykietów rozwijało się mniej więcej normalnie, natomiast w związku z wyczerpywaniem się zapasów tego produktu, zmniejszył się znacznie w porównaniu do lat ubiegłych jego eksport, wskutek czego również ogólny zbyt paku był mniejszy, niż w roku poprzednim.

Wręcz fatalnie kształtował się nadal zbyt olejów smołowcowych. Z powodu dalszych ograniczeń w impregnacji podkładów kolejowych, sprzedaż tych olejów — w kraju i zagranicą — wykazuje dalszy poważny spadek; gromadzące się coraz większe ich zapasy narastająco wywołują poważne trudności.

Warunki zbytu wyżej uszlachetnionych produktów smołowcowych doznały naogół pewnej poprawy — dzięki wzmożonej działalności eksportowej, zwłaszcza w zakresie naftaliny surowej, fenolu i krezolów, po części nawet zasad pirydynowych i żywic kumarnowych. Ogólny zbyt tych dwu ostatnich produktów pozostawia jednak jeszcze dużo do życzenia.

Mniej więcej normalnie — zwłaszcza jeżeli chodzi o rynek krajowy — kształtowały się nadal warunki zbytu benzolu motorowego, który coraz więcej zyskuje sobie także u nas uznanie, jako rzeczywiście pierwszorzędny materiał pędny do motorów. Zapotrzebowanie benzoli chemicznie czystych dla przemysłu chemicznego było naogół zadawalające, choć obciążenie tego produktu, służącego do dalszej przeróbki, wysokim podatkiem drogowym nie sprzyja, oczywiście, rozwojowi przemysłu opartego na benzolu. Starania Związku o uwolnienie takiego benzolu od podatku drogowego nie zostały w roku ubiegłym uwieńczone pożytecznym rezultatem.

Nadal niekorzystnie rozwijał się zbyt siarczanu amonu, zwłaszcza w kraju — wobec fatalnego stanu rolnictwa.

Sumując ogólny przebieg konjunktury przemysłu produktów węglopochodnych w r. 1933 stwierdzić należy, że mimo trudne warunki — dalszy spadek zarówno produkcji jak i zbytu został narazie wstrzymany i nastąpiła pewnego rodzaju stabilizacja.

Przemysł syntetyczno-organiczny. Produkcja barwników w roku sprawozdawczym w porównaniu do roku poprzedniego nie wykazuje poważniejszych zmian, wynosząc ok. 1.200.000 kg; silnie natomiast wzrosła fabrykacja półproduktów organicznych (zgórą o 50% w porównaniu z r. 1932). Ten stan rzeczy jest w dużym stopniu rezultatem celnej i reglamentacyjnej polityki Rządu, mającej na celu zahamowanie zbędnego importu do Polski.

Z nowych artykułów, wprowadzonych na rynek przez fabryki krajowe, zasługują na wzmiankę produkty służące do farbowania futer i związki chemiczne stosowane w przemyśle gumowym, jako środki przyspieszające wulkanizację gumy, lub przeciwdziałające starzeniu się gumy.

Przemysł farmaceutyczny. Obroty w przemyśle farmaceutycznym utrzymały się na poziomie r. 1932, nawet doznały pewnej poprawy pod koniec r. 1933.

Punkt ciężkości działalności przemysłowej położony był — jak w poprzednich latach — na dziale preparatów syntetycznych. W r. 1933 rozpoczęto mianowicie produkcję następujących syntetycznych środków leczniczych: soli bizmutu, fenacetyny, hydrasteniny, efedryny, bromku etylu. Ponadto zaczęto bromować kamforę, przerób zaś inozytofosforanów żelaza przybrał formę przemysłową.

W zakresie propagandy krajowych preparatów leczniczych dużą rolę odegrał zjazd przeciwgruźliczy oraz zorganizowana w związku ze zjazdem Wystawa Przeciwgruźlicza, gdzie przemysł chemiczno-farmaceutyczny mógł przedstawić całokształt swego dorobku przemysłowego. Na tle zjazdu i Wystawy ogłoszony został ciekawy bardzo wykład Prof. Uniwersytetu Warszawskiego, Dr. Witolda Orłowskiego, który poddał krytycznemu przeglądowi twórczą pracę przemysłu polskiego, oceniając ją jaknajkorzystniej.

Dużem ułatwieniem działalności przemysłu chemiczno-farmaceutycznego było zycziwe

stanowisko, oparte na poczuciu rzeczywistości, zajmowane stale przez Wydział Farmaceutyczny Dep. Służby Zdrowia i Departament Zdrowia M. S. Wojsk. W szczególności na podkreślenie zasługuje tendencja Wydz. Farmaceutycznego popierania zdrowej inicjatywy przemysłowej, zmierzającej ku uruchamianiu nowych działów produkcji syntetycznych środków leczniczych lub indywiduów chemicznych, służących do ich wyrobu.

Destylacja drzewa. Rok 1933 stanowił w tym przemyśle okres „stabilizacji kryzysu”. Z istniejących w Polsce 3 zakładów destylacji drzewa liściastego czynne były podobnie jak w r. 1932 — tylko 2, przyczem ilość drewna przerobionego zwiększyła się prawie o 5%. Zwiększenie to nie ma poważniejszego znaczenia, gdyż mimo to przerób w r. 1933 stanowił zaledwie ok. 50% przerobu z 1929 r.

Zbyt produktów destylacji drewna liściastego na rynku krajowym naogół utrzymał się na poziomie r. 1932, z wyjątkiem esencji octowej do celów spożywczych, której zbyt w dalszym ciągu obniżył się o 8% w porównaniu z 1932 r. Jeżeli mimo to zatrudnienie zakładów destylacji drewna wzrosło, to zjawisko takie należy przypisać poczynaniom eksportowym. Dzięki dużym wysiłkom przemysłu, udało się np. odzyskać utracony w r. 1931 węgierski rynek zbytu węgla drzewnego.

Naczelne przedsiębiorstwo w dziale destylacji drewna liściastego miało możliwość przeprowadzenia w r. 1933 akcji oddłużeniowej, co łącznie z dokonaniem w latach poprzednich ulepszeniami technicznymi i ogólną polityką zmniejszania kosztów własnych — pozwoliło na obniżenie cen produktów destylacji drewna na rynku krajowym i umożliwiło wspomniane wyżej poczynania eksportowe.

Sytuacja w przemyśle destylacji drewna iglastego nie uległa poważniejszym zmianom w porównaniu z r. 1932.

Sztuczne włókna. Konjunktura światowa w przemyśle sztucznego jedwabiu była w roku 1933 lepsza, niż w roku poprzednim. We wszystkich prawie krajach europejskich wzrosło zużycie sztucznego jedwabiu i powiększyła się produkcja światowa z 235.715 tonn w r. 1932 do 284.305 tonn w r. 1933. Według metod wytwarzania, produkcja rozdziela się na: jedwab wiskozowy (87%),

octanowy (8,5%), miedziowo-amonjakalny (3,5%) oraz kolodjonowy (1% — tylko w Stanach Zjednoczonych A. P.). Poziom cen nie tylko się nie podniósł, ale nawet w pewnym stopniu obniżył się dalej.

W Polsce konjunktura była również lepsza: produkcja 3 fabryk krajowych wzrosła z 3.350.000 kg (1932) do 3.650.000 kg w r. 1933, a więc prawie o 10%, pomimo 6-tygodniowego strajku w największej Tomaszowskiej fabryce. Cała wyprodukowana ilość przędzy została sprzedana, zmniejszyły się również znacznie zapasy na składach z lat poprzednich. Produkcja prowadzona była wyłącznie przy pomocy metody wiskozowej.

Eksport przędzy sztucznego jedwabiu zmalał z miliona kg w r. 1932 do 700.000 kg w r. 1933. Przyczyny tego zjawiska należy szukać w znacznych trudnościach reglamentacyjnych, dewizowych i innych, które odczuwał cały polski eksport na rynkach zagranicznych. Szukając nowych odbiorców zagranicą, polski przemysł sztucznego jedwabiu intensywniej w r. 1933 zasilął kraje Bliskiego i Dalekiego Wschodu, choć w tych ostatnich walka konkurencyjna z jedwabiem sztucznym pochodzenia japońskiego była bardzo trudna.

Krajowy przemysł przetwórczy interesował się wszystkimi gatunkami produkowanego jedwabiu. Do wzrostu zainteresowania przyczyniło się w dużym stopniu wypuszczenie przez polskie fabryki sztucznej przędzy całego szeregu nowych gatunków, które znalazły zastosowanie we włókiennictwie. Tak np. przemysł pończoszniczy i dziany otrzymał do dyspozycji jedwab silnie matowy, dzięki czemu niektóre wyroby upodobiły się zupełnie do jedwabiu naturalnego. Przemysł tkacki, korzystając ze specjalnej przędzy o dużym skręcie i wysokiej cienkoprzędności, wszedł śmiało na drogę takich wyrobów jak „crêpe de chine“, „crêpe marocain“ i t. p., które doniedawna wytwarzane były wyłącznie z jedwabiu naturalnego. Na efekty do tkanin wełnianych męskich i damskich dostarczano jedwabiu bardzo cienkiego (40 drs) a do wyrobu niektórych gatunków bielizny — przedzę cienkoprzedną błyszczącą. Na osnovę tkacką używa się przeważnie jedwabiu t. zw. szlichtowanego (pokrytego specjalną emulsją), przyczem szlichta bywa sucha lub mokra (rozpuszczana w benzynie lub w wodzie).

Tak wielkie zróżniczkowanie przędzy sztucznego jedwabiu wymagało nowych inwestycji i zmieniło zasadniczo technologiczny charakter fabryk. Wszystkie bowiem urządzenia wymagały dostosowania do nowych warunków produkcji.

Ceny jedwabiu sztucznego w kraju, pomimo stałego polepszania się gatunkowości, nie tylko nie wzrosły, ale uległy nawet niższe.

Zapotrzebowanie na włókno cięte (Textre) wzrosło również. Import tego artykułu z zagranicy został powstrzymany, dzięki czemu produkcja krajowa znacznie wzrosła. W r. 1933 wyprodukowano prawie 200.000 kg textry, co w porównaniu z 80.000 w r. 1932 stanowi wzrost wytwórczości o 150%.

Przezroczysty papier wiskozowy „Tomo-fan“ — pomimo kryzysu — znajdował chętnych nabywców.

Przemysł tłuszczowy. Dzięki stworzeniu w ciągu ostatnich 2-ech lat własnych ośrodków produkcji olejów roślinnych, opartych o surowiec egzotyczny — olejarstwo zakończyło ostatni etap w swej strukturze organizacyjnej, cały zaś przemysł przetwórczo-tłuszczowy — jeden z ostatnich etapów racjonalnej budowy produkcji.

W pierwszych latach naszej odrodzonej państwowości przemysł tłuszczowy obejmował tylko mydlarstwo i olejarstwo, oparte na krajowych nasionach.

W latach 1922 — 1925 powstający przemysł rafineryjny wyeliminował przywóz gotowych olejów jadalnych.

Lata 1928 — 1932 wykazują stały rozwój przemysłu olejarskiego; dominuje myśl zastąpienia dotychczasowego importu surowych tłuszczów i olejów roślinnych przez produkcję krajową. Proces ten w r. 1933 został już całkowicie zakończony. Przy dzisiejszej swej zdolności wytwórczej, przemysł olejarski może w nadmiarze pokrywać zapotrzebowanie rynku wewnętrznego. Celowa organizacja tego przemysłu umożliwiła również przerób wszystkich dostępnych dla przemysłu ilości nasion, hodowanych w kraju.

Rozwój tej gałęzi wytwórczości i jej doniosłość dla bilansu handlowego Polski najlepiej charakteryzuje zamieszczony poniżej bilans z zagranicą polskiego przemysłu olejarskiego (przywóz i wywóz surowców i gotowych produktów):

Wyszczególnienie	1 9 2 8		1 9 2 9		1 9 3 0		1 9 3 1		1 9 3 2		1 9 3 3	
	t.	tys. zł.	t.	tys. zł.	t.	tys. zł.	t.	tys. zł.	t.	tys. zł.	t.	tys. zł.
Przywóz												
Surowce (nasiona oleiste)	29.999	19.906	27.439	18.743	22.351	12.036	25.192	8.878	53.882	16.655	81.493	23.515
Oleje i tłuszcze roślinne	35.503	58.666	50.588	73.194	42.413	56.658	34.876	34.741	12.456	16.960	6.001	4.059
Makuchy	38.476	15.354	31.611	12.758	20.652	6.142	15.893	4.053	11.608	2.467	5.606	970
Razem	103.978	93.926	109.638	104.695	85.416	74.836	75.961	47.672	87.946	36.082	93.100	28.544
Wywóz												
Surowce (nasiona oleiste)	12.921	8.435	28.007	19.803	8.762	4.899	9.891	4.311	6.772	2.831	5.714	2.730
Oleje i tłuszcze roślinne	335	566	278	294	64	88	35	88	5	15	3	9
Makuchy	12.427	4.989	16.278	7.127	15.279	5.117	11.825	3.239	19.382	3.835	22.383	3.719
Razem	25.683	13.990	44.563	27.224	24.105	10.104	21.751	7.638	26.159	6.681	23.100	6.458
Nadwyżka przywozu nad wywozem .	78.295	79.936	65.075	77.471	61.311	64.732	54.210	40.034	61.787	29.401	65.000	22.086
Wywóz w stosunku do przywozu . .	24,7%	14,9%	40,6%	26%	28,2%	13,5%	28,6%	16%	29,7%	18,5%	30,2%	22,6%

Z bilansu powyższego widoczny jest stały i wydatny wartościowy spadek nadwyżki przywozu nad wywozem. Nadwyżka wynosiła:

w r. 1928	zł. 79.936.000
" 1929	" 77.471.000
" 1930	" 64.732.000
" 1931	" 40.034.000
" 1932	" 29.401.000
" 1933	" 22.086.000

Z zestawienia wynika dalej, że w miarę rozwoju przemysłu olejarskiego, przywóz gotowych olejów i tłuszców stale malał, spadając z ilości 50.588 t. wartości zł. 73.194.000 — w roku 1929, do 6.001 tonn wartości zł. 4.059.000 — w roku 1933.

Za przykładem lat ubiegłych, przemysł tłuszczowy pozostawał również w r. 1933 w stałym i ścisłym kontakcie ze sferami rolniczymi, które — jak wiadomo — dążą do daleko idącego ograniczenia przywozu tłuszców. Dzięki gruntownemu przestudjowaniu całego zagadnienia zaopatrzenia przemysłu przetwórczo-tłuszczowego w potrzebne surowce, udało się uzgodnić poglądy przemysłu i rolnictwa na całokształt zagadnienia. Produkcja krajowa tłuszców zwierzęcych i roślinnych (nasion oleistych) jest niewystarczająca, nie wydaje się

też prawdopodobne, aby braki te mogły być w najbliższych latach uzupełnione, aczkolwiek jest to od wielu lat formułowanym postulatem przemysłu. Życie jednak wykazało dobitnie, że obietnice sfer rolniczych zwiększenia obszaru obsiewu lnu i rzepaku okazały się co najmniej przedwczesne, choć istniały wszelkie warunki praktycznej realizacji tych zapewnień. Ponadto, istnieje konieczność importu do Polski surowca egzotycznego (ziarna palmowe, kopra, orzeszki ziemne i t. d.), którego hodowla niemożliwa jest u nas ze względów geograficzno-klimatycznych.

Wszystkie te okoliczności pozwalają się spodziewać, że sfery rolnicze w dalszej współpracy z przemysłem tłuszczowym traktować będą zagadnienie zaopatrzenia w niezbędne surowce roślinne znacznie liberalniej, aniżeli to miało miejsce poprzednio.

Dotychczasowa wyraźna linja polityki tariffowej i celnej, zmierzająca do stworzenia krajowej produkcji olejarskiej, celem wyeliminowania przywozu gotowych tłuszców i olejów, doznała załamania:

a) przez wprowadzenie wysokich stawek celnych na wszystkie nasiona oleiste; wprowadzie istnieje możliwość zwalniania od cła niektórych gatunków nasion, ale procedura jest długotrwała, skomplikowana i nasuwająca poważne trudności,

b) przez zbyt liberalne traktowanie przywozu gotowych tłuszczów, olejów i makuchów, co znalazło wyraz w zawieranych ostatnio traktatach handlowych, wyznaczających wysokie kontyngenty przywozowe dla niektórych państw traktatowych,

c) przez bardzo wydatne ograniczenie kontyngentów przywozowych na nasiona oleiste, wprowadzenie specjalnych obciążeń z tytułu wydawania zezwoleń, wreszcie wprowadzenie w większości wypadków zasady kompensacji przy imporcie nasion oleistych.

Naskutek tego, przemysł olejarski znalazł się pod koniec roku sprawozdawczego w bardzo trudnej sytuacji, nie tylko podważającej kalkulację produkcji, lecz nawet powodującej chwilowe braki na rynku najniezbędniejszych do dalszego przerobu surowców (np. oleju sojowego dla fabryk konserw rybnych).

Sprawa zaopatrzenia przemysłu przetwórczo-tłuszczowego w potrzebne surowce tłuszczowe roślinne została przez rozwój przemysłu olejarskiego korzystnie rozwiązana. Natomiast surowce tłuszczowe pochodzenia zwierzęcego muszą być nadal importowane, gdyż hodowla krajowa pokrywa zaledwie ok. 5% zapotrzebowania przemysłowego na łoje i tłuszcze zwierzęce.

Import wyniósł:

Wyszczególnienie	1 9 3 2		1 9 3 3	
	Ilość w tonach	Wartość w tys. zł.	Ilość w tonach	Wartość w tys. zł.
Łoje zwierzęce nieprzerobione	8.806	6.752	9.230	5.673
Łoje zwierzęce odsączone i przerobione . .	6.927	4.778	9.154	5.467
Tran rybi	3.157	1.980	3.606	1.818
Razem	18.890	13.510	21.990	12.958

Co do ostatniej pozycji tranu rybiego należy dodać, że około 25% zużyte było przez przemysł przetwórczo-tłuszczowy, reszta zaś stanowi przywóz tranu do celów leczniczych. Przy przywozie tłuszczów zwierzęcych również wprowadzono w roku ubiegłym cały szereg obostrzeń: podwyżkę opłat przy udzielaniu zezwoleń przywozu, w niektórych wypadkach nawet żądanie kompensacji, co w rezultacie wpłynęło na podrożenie podstawowego surowca dla przemysłu mydlarskiego.

Stan i działalność poszczególnych gałęzi przemysłu przetwórczo-tłuszczowego przedstawiał się w roku sprawozdawczym jak następuje:

Przemysł olejarski — jak wynika z wyżej podanej oceny sytuacji — wykazał w roku 1933 żywą działalność, wzrost wytwórczości i obrotów, co równocześnie miało dodatnie skutki dla bilansu handlowego. Zatrudnienie w tej gałęzi przemysłu wynosiło przeciętnie 60 — 65% ogólnej zdolności wytwórczej.

Przemysł rafinacji olejów roślinnych wykazuje w roku sprawozdawczym dalszy spadek produkcji, wskutek wydatnego ograniczenia przywozu olejów ciekłych, głównie zaś oleju soya. Rynek olejów jadalnych w Polsce zaopatrywany był w przeważającej mierze przez oleje surowe, tłoczone z importowanych nasion słonecznikowych. Ze względu na wysoki koszt rafinacji i niedogodne położenie geograficzne zakładów rafinacyjnych, pełne uszlachetnienie olejów surowych spowodowałoby nadmierne ich podrożenie, a w rezultacie — uniemożliwiłoby zbyt olejów na rynku wewnętrznym. Zatrudnienie w tej gałęzi przemysłu wynosiło w roku sprawozdawczym około 15% zdolności wytwórczej.

Przemysł fabrycznych tłuszczów jadalnych pracował normalnie. Poziom cen fabrycznych tłuszczów jadalnych utrzymywał się stale na jednym poziomie, w pewnych wypadkach nawet przewyższał ceny tłuszczów naturalnych. Obserwowaliśmy też zjawisko, znane nam z lat poprzednich: zapotrzebowanie tłuszczów fabrycznych na rynku krajowym jest niezależne od poziomu cen tłuszczów naturalnych, lecz jest normowane naturalnym układem sił gospodarczych i stosunków narodowościowych w Polsce. Głównymi odbiorcami fabrycznych tłuszczów jadalnych stałych jest ludność żydowska (tłuszcze rytualne) i przemysł spożywczy.

Przemysł mydlarski pracował w nadzwyczaj uciążliwych warunkach, z powodu trudności napotykaných przy imporcie surowców, przede wszystkim tłuszczów zwierzęcych. Ograniczenia przywozowe, ciężar opłat manipulacyjnych i eksportowych, w ostatnich miesiącach wprowadzony clearing walutowy, a nawet kompensacja — uniemożliwiały normalne zaopatrywanie się w surowce, zwłaszcza średnim i drobnym zakładom mydlarskim.

Zbyt mydeł nie nastęczał wielkich trudności, pomimo że walka konkurencyjna między średnimi i drobnymi zakładami mydlarskimi zaostriżyła się w porównaniu z rokiem 1932 dość znacznie. Naogół — zbyt mydeł utrzymany był na poziomie zeszłorocznym, a w niektórych okęgach wykazywał nieznaczny wzrost. Jednak z uwagi na konkurencję najmniejszych fabryczek, średnie i większe zakłady przemysłowe wykazują skurczenie obrotów, w niektórych wypadkach nawet bardzo znaczne.

Wytwórczość gliceryny utrzymała się na poziomie poprzedniego roku. Zbyt jednak nieco spadł, z powodu zmniejszonego zapotrzebowania fabryk materiałów wybuchowych, jak również przemysłu poligraficznego i innych. Pod koniec roku fabryki wykazywały poważniejsze zapasy gliceryny na składach. Eksport gliceryny nie mógł się rozwinąć, głównie z powodu zbyt wysokich kosztów opakowania i bardzo niskiego poziomu cen na rynku światowym. W roku ubiegłym wywieziono około 77 tonn gliceryny dynamitowej.

Struktura organizacyjna poszczególnych działów przemysłu tłuszczowego nie doznała w roku ubiegłym zasadniczych zmian. Najwięcej żywotności wykazał Związek Polskich Olejarni, który w roku ubiegłym pozyskał nowych członków: wszystkie większe przemysłowe zakłady olejarskie wchodzą obecnie w skład tego Związku.

Centralny Związek Przemysłu Mydlarskiego, w którego skład wchodzi regionalne związki mydlarskie, prowadził równie ożywioną akcję w obronie interesów przemysłu mydlarskiego, co było w roku sprawozdawczym niezbędne ze względu na wprowadzony szereg zakazów i utrudnień przy przywozie surowców. W ramach tego Związku czynione były wielokrotne próby unormowania cen i warunków płatności. Próby nie doprowadziły do konkretnego rezultatu, ze względu na wielką różnorodność w organizacji technicznej i handlowej poszczególnych zakładów, należących do tego Związku.

Działalność Związku Polsko-Gdańskich Rafineryj Olejów Jadalnych w roku 1933 znacznie osłabła, co spowodowane zostało zmianami strukturalnymi tego działu przemysłu. W związku z rozwojem olejarnictwa, samodzielny przemysł rafineryjny traci już na swym znaczeniu. Poszczególne rafinerie nawiązały

ściślejszy kontakt z przemysłem olejarskim, przez co samodzielna działalność rafineryj maleje, lub też ujawnia się w zwiększonej skali zainteresowań przemysłu olejarskiego. Istniejący w ramach tego Związku Syndykat Rafineryj Olejów Jadalnych w roku sprawozdawczym rozpadł się ostatecznie.

Czynione były próby porozumienia między producentami tłuszczów jadalnych stałych, jednak bez wyniku.

Związek Przemysłu Chemicznego, w którego skład wchodzi wyżej wymienione organizacje, miał w roku sprawozdawczym niezmiernie trudne zadanie uzgodnienia często krańcowo rozbieżnych zainteresowań i dążeń poszczególnych gałęzi przemysłu przetwórczo-tłuszczowego. Dzięki jednak poczuciu solidarności i wyrobieniu gospodarczemu przedstawicieli poszczególnych gałęzi tego przemysłu, we wszystkich ważniejszych sprawach natury ogólnej udawało się doprowadzić do uzgodnienia, co umożliwiał Związkowi naszemu występowanie nazewnątrż w imieniu całego przemysłu przetwórczo-tłuszczowego. W tym charakterze Związek przeprowadzał pertraktacje zarówno z władzami rządowymi, jak specjalnie trudne rozmowy ze sferami rolniczymi.

Naogół biorąc, wytwórczość przemysłu tłuszczowego w r. 1933 utrzymała się na poziomie roku poprzedzającego, w przemyśle olejarskim wzrosła. Rezultaty jednak bilansowe są przeważnie ujemne, ze względu na specyficzne warunki rynku wewnętrznego.

Przemysł kostno-klejowy.

Położenie w przemyśle kostnym było w r. 1933 nadal bardzo ciężkie. Wprawdzie wobec wyczerpywania się zapasów fabryki zwiększyły nieco produkcję, jednakże zawiodły nadzieje na ożywienie ruchu budowlanego oraz przemysłu włókienniczego, a więc dziedzin, które są głównymi odbiorcami przetworów kostnych. Ceny przetworów kostnych uległy w r. 1933 dalszej poważnej niżce. Przyczyną było zarówno pogłębiające się zubożenie odbiorców, którzy coraz częściej szukali tylko tanich produktów, nie zwracając uwagi na ich jakość — jak bardzo ostra konkurencja licznych drobnych fabryk kleju skórno-

Wobec dalszego pogorszenia się warunków zbytu na rynku krajowym, fabryki przetworów kostnych wzmożyły usiłowania w kierunku eksportu, jednak i tutaj natrafiały na szereg

nowych trudności, wywołanych restrykcjami dewizowymi i kontyngentowymi. Klej polski dzięki podniesieniu gatunku i standaryzacji produkcji stał się artykułem, naogół poszukiwanym przez odbiorców zagranicznych, jednak na przeszkodzie rozwojowi eksportu stały wymienione ograniczenia.

Łój kostny był nadal przerabiany na oleinę, stearynę i glicerynę. Przemysł, konsumujący te produkty, zaprzestał prawie zupełnie importu z zagranicy i pokrywał swe zapotrzebowanie prawie wyłącznie w kraju, wskutek czego ilość łożu kostnego, pochodzącego ze zbiórki kości krajowych, była niewystarczająca dla fabryk oleiny i stearyny, które też musiały część swego zapotrzebowania pokrywać importem z zagranicy. Ponieważ import surowca do produkcji oleiny i stearyny jest znacznie korzystniejszy od importu samej oleiny i stearyny, przeto postulatem przemysłu jest poczynienie ułatwień przy imporcie łożu kostnego, przeznaczonego do fabrykacji oleiny i stearyny. Jest to okoliczność szczególnie doniosła, gdyż pod koniec ubiegłego roku pojawiły się koncepcje utrudnienia importu łożu kostnego, zdając się świadczyć o niezrozumieniu faktu, że ograniczenie przywozu surowca, koniecznego do fabrykacji oleiny i stearyny, musiałoby z natury rzeczy pociągnąć za sobą import gotowych produktów, czyli objaw dla bilansu handlowego niepożądanym.

Mąki kostne, z których bębnowa i odklejona stanowią uboczny produkt przy przerobie kości, znajdowały w roku ubiegłym zbyt do fabryk superfosfatowych, częściowo zaś na eksport, który się nieco wzmógł.

Farby i lakiery. Przemysł farb zdołał utrzymać ogólną wysokość swej produkcji na poziomie roku 1932. Sprzedaż dla odbiorców handlowych nawet cokolwiek wzrosła. Przemysł prywatny, zarówno większy jak średni, zwłaszcza związany z rolnictwem, nie wykazał żadnego ożywienia i podobnie jak w roku 1932 był słabym odbiorcą; zmniejszyły się również dostawy dla kolejnictwa. Natomiast zwiększyło się zapotrzebowanie farb i lakierów w przemyśle metalowym i galanterijnym.

Import farb i lakierów maleje stale, w najbliższym czasie powinien nawet zupełnie ustać, gdyż nie ma uzasadnienia gospodarcze-

go: krajowe fabryki lakierów poczyniły dalsze postępy i nie pozostają w tyle za najnowszymi zdobyczami technicznymi zagranicy w tej dziedzinie.

Ceny farb i lakierów kształtowały się zniżkowo już od samego początku sezonu ubiegłego; konwencja cennikowa, obejmująca najpoważniejszych producentów zorganizowanych w Związku Fabryk Farb i Lakierów, starała się regulować wysokość cen i warunków sprzedaży, odpowiednio do ruchu cen surowców, uwzględniając przytem zmniejszoną zdolność nabywczą odbiorców, tudzież ogólne tendencje zniżkowe na rynku.

Podjęte z inicjatywy Związku Fabryk Farb i Lakierów pertraktacje o uzyskanie wydatnej obniżki cen surowców krajowych (oleju lnianego) nie doprowadziły w roku sprawozdawczym do rezultatu.

Przemysł perfumeryjno-kosmetyczny. Trwający kryzys i dalsze zubożenie mas pracujących wpłynęło na zmniejszenie się konsumpcji lepszych i droższych gatunków artykułów perfumeryjnych.

Przedsiębiorstwa perfumeryjne, chcąc się dostosować do konjunktury, obniżyły wydatnie ceny na gotowe wyroby i zapobiegły gromadzącej się zniżce produkcji.

Naskutek usilnej propagandy i polepszenia gatunków krajowych kosmetyków, wzmogło się zapotrzebowanie na te artykuły, zwłaszcza w dziale kremów i pudrów, który wykazuje też pewien wzrost produkcji. Niewątpliwie przyczyniło się do tego wprowadzenie nowej taryfy celnej, chroniącej skutecznie rozwój krajowych kosmetyków.

Pod względem ilościowym produkcję w branży perfumeryjno-kosmetycznej ocenić można w ubiegłych dwóch latach:

Wyszczególnienie	1932 r.	1933 r.
Mydła toaletowe . . .	2.200.000 kg.	3.000.000 kg.
Środki do zębów . . .	350.000 "	400.000 "
Kosmetyki	250.000 "	300.000 "
Wody spirytusowe . . .	500.000 "	500.000 "

Przemysł gumowy. Ubiegły rok 1933 w zakresie ilości sprzedanego towaru był dość pomyslny dla przemysłu obuwia gumowego. Zarówno w sezonie letnim, jak w zimowym 1933 sprzedano po 3 milj. par w każdym z sezonów, t. j. o 50% więcej, niż w r.

1932. Przyczyny tego zjawiska szukać należy przede wszystkim w warunkach atmosferycznych, które mają decydujące znaczenie w sprzedaży obuwia gumowego. Ponadto, duży wpływ odegrała katastrofalna niżka cen, gdyż wobec zlikwidowania syndykatu obuwia gumowego od dn. 1 marca 1933 — walka konkurencyjna znacznie zmniejszyła ceny sprzedaży, doprowadzając je do 50% cen z r. 1932. Wskutek tego — choć obrót tonnażowy wzrósł znacznie, to jednak obroty gotówkowe zatrzymał się na poziomie r. 1932. Okoliczności te spowodowały chaos na rynku wewnętrznym, tudzież znaczne straty dla przemysłu i hurtowników.

Walka konkurencyjna na rynku wewnętrznym odbiła się w fatalny i druzgocący sposób na eksporcie. Wywóz z Polski obuwia gumowego w r. 1929 wynosił ok. 14 milionów złotych; w roku 1933 niewiele przekroczył 2 miliony złotych. Wobec niezorganizowanej działalności przemysłu, niestłuchanej konkurencji na rynkach zagranicznych i niemożności pokrywania strat na eksporcie zyskami na rynku wewnętrznym — należy domniemywać, że eksport ten w r. 1934 może skurczyć się jeszcze znacznie, a nawet zupełnie zaniknąć. Rozwiązania niepomysłnej sytuacji należy szukać tylko w odbudowie rynku wewnętrznego i ponownych porozumieniach, któreby pozwoliły wyrównać nieuniknione na eksporcie straty.

Nowe działy produkcji. Pomimo trwającego od kilku lat przesilenia — front naszego przemysłu chemicznego posuwa się wciąż naprzód, zajmując nowe placówki i powołując do życia wytwórczość nowych artykułów. Między innymi — rozpoczęto w Polsce w ubiegłym roku fabrykację następujących nowych produktów: supertomasyny, chlorku cynku w proszku i stanie stopionym, chemicznie czystych: kwasu siarkowego, chlorku sodu i innych związków nieorganicznych; chlorku amonu, azotanu amonu, aniliny, azotynu sodowego, trójchloroetyleny, czterochloroetyleny, czterochloroetanu, pięciochloroetanu, ługu potasowego 50%-owego, błon fotograficznych i sadz wysokogatunkowych, siarczanu glinu (nową metodą), pyłu odlewniczego, farb żelazochronnych „Bitumastik“, farb wodnych dla przemysłu garbarskiego, żelazoglinu i żelazoglinokrzemu, proszków bakelitowych.

Należy zaznaczyć, że w roku ubiegłym rozpoczęto na większą skalę eksploatację piritów krajowych, które zalegają pod Słupią Nową w Woj. Kieleckim, dając minerał o wysokiej zawartości siarki. Piryty krajowe nadają się znakomicie do przeróbki w piecach o paleniskach ręcznych; zapewne stopniowo dadzą się z równym powodzeniem zastosować w piecach, zaopatrzonych w ruszty mechaniczne.

Inicjatywa rozpoczęcia fabrykacji nowych artykułów częstokroć jest dziełem przypadku. Natomiast — systematyczne badanie możliwości produkcyjnych mogłoby dać dobre wyniki, gdyby było konsekwentnie przeprowadzane. Materiałami są wykazy importowanych do kraju produktów i zestawienia artykułów, wytwarzanych w państwach przodujących na polu przemysłu chemicznego. Opisy patentowe, sprawozdania z wystaw, targów, kongresów i t. d. są również źródłami ważnych wiadomości, które powinny być krytycznie przestudjowane, z punktu widzenia realnych polskich możliwości. Wychodząc z tych przesłanek — Związek zapoczątkował założenie „archiwum wytwórczości chemicznej“, w którym byłyby gromadzone wszelkie techniczne i gospodarcze informacje, dotyczące perspektyw produkcji chemicznej.

Ruch cen. Rok 1933 zaznaczył się w przemyśle chemicznym dalszą tendencją niżki cen. Była ona wywołana zarówno ogólną konjunkturą światową, jak układem stosunków na rynku polskim, jak wreszcie stale przez Rząd akcentowaną koniecznością zmniejszenia rozwarcia nożyc cen artykułów przemysłowych i rolnych.

Tak więc, przeciętna cena superfosfatu w r. 1933 była prawie o 5% niższa, niż w r. 1932. Ceny kwasu siarkowego spadły o 20%, kwasu solnego o 18%, naftaliny o 18%, gliceryny o 20%, mydła o 22% i t. d. Równocześnie daje się zaobserwować pewna wyżka cen, wynikająca z przyczyn niezależnych od przemysłu. Mianowicie, wprowadzenie podatku drogowego spowodowało zwyżkę cen benzolu — zasadniczego surowca w przemyśle organicznym — o 6%; podniosła się też wskutek tych samych przyczyn cena benzyny, niezbędnej w przemyśle chemicznym, jako rozpuszczalnik. Starania Związku Przemysłu Chemicznego o zwolnienie od podatku drogowego benzolu i benzyny, używanych w produkcji

chemicznej, nie zostały w r. 1933 uwieńczone pomyślnym rezultatem.

Pragnąc przyczynić się do rozwoju eksportu polskiego, przemysł chemiczny stosuje szczególnie niskie ceny na te wytwory, które służą do celów pośredniego eksportu. Tak np., przemysł sztucznego jedwabiu sprzedaje po cenach eksportowych fabrykom włókienniczym przędzę, która wywożona jest zagranicę w formie gotowych tkanin lub wyrobów dzianych. Podobnie—soda na cele fabrykacji eksporto-

wanych wyrobów szklanych, żelazokrzem używany do wyrobu eksportowanych stali, klej przy eksporcie papierów i płócien szmerglowych i t. d. — oddawane są po szczególnie niskich cenach eksportowych. Ten system specjalnych cen, aczkolwiek dość skomplikowany, daje jednak pozytywne wyniki.

Bilans han- Bilans przywozu i wywozu produk-
dowy prze- tów chemicznych zobrazowany jest
mysłu che- w poniższym zestawieniu (w tysią-
micznego. cach złotych).

Wyszczególnienie	P r z y w ó z		W y w ó z	
	1 9 3 2	1 9 3 3	1 9 3 2	1 9 3 3
Przemysł nieorganiczny:				
Surowce	2.661	4.042	4.539	6.709
Półfabrykaty	150	214	—	—
Wyroby gotowe	14.022	13.107	17.853	14.602
	16.833	17.363	22.391	21.311
Przemysł tłuszczowy:				
Surowce	25.115	31.910	6.799	6.949
Półfabrykaty	21.726	9.564	22	17
Wyroby gotowe	7.331	3.369	3.938	3.813
	54.172	44.843	10.759	10.590
Przemysł suchej destylacji:				
Surowce	401	345	20	3
Półfabrykaty	358	236	5.854	5.689
Wyroby gotowe	3.431	2.776	2.923	3.401
	4.180	3.357	8.797	9.093
Przemysł syntetyczny:				
Surowce	212	139	150	5
Półfabrykaty	8 656	9.560	394	121
Wyroby gotowe	18.630	13.560	82	47
	17.498	23.259	626	173
Przemysły różne:				
Surowce	6.006	7.246	111	193
Półfabrykaty	3.719	5.314	32	17
Wyroby gotowe	31.141	30.488	16.725	10.096
	40.866	43.048	16.868	10.306
Razem	143.549	131.870	59.441	51.473
Procentowe zestawienie przywozu i wywozu				
Surowce	24 ⁰ / ₀	33 ⁰ / ₀	19 ⁰ / ₀	27 ⁰ / ₀
Półfabrykaty	24 ⁰ / ₀	19 ⁰ / ₀	11 ⁰ / ₀	11 ⁰ / ₀
Wyroby gotowe	52 ⁰ / ₀	48 ⁰ / ₀	70 ⁰ / ₀	62 ⁰ / ₀

Ogólny przywóz artykułów chemicznych spadł w porównaniu z 1932 o dalsze 9% i wyniósł w roku ub. zaledwie 132 milionów złotych, wówczas gdy najwyższe jego napięcie w 1929 wynosiło 420 milionów. Tak daleko idące zmiany w ciągu niedługiego stosunkowo czasu wywołane zostały szeregiem przyczyn: przede wszystkim zaważyło poważnie skur-

czenie ogólnego spożycia. Wskutek ciężkiego położenia rolnictwa i równoczesnego rozwoju produkcji krajowej — przywóz nawozów sztucznych, wynoszący w r. 1929 ok. 100 milionów złotych, zmniejszył się w r. 1933 do 4,5 milionów zł. Przywóz artykułów tłuszczowych spadł ze 120 milionów zł. w r. 1929 na 44,8 milionów zł. w r. 1933. Przeważający wpływ

wywarło w tej pozycji rozpoczęcie przerobu nasion egzotycznych w kraju, wskutek czego przywóz gotowych olejów zmniejszył się znacznie. Toteż, pomimo wzrostu przywozu nasion, ogólne saldo ujemne tej grupy zmniejszyło się wydatnie, spadając z 43 milj. zł. w 1932 do 34 milj. w 1933 r. — różnica wyniosła 9 milionów zł.

Zmniejszył się również przywóz wyrobów gumowych z 34 milionów złotych w r. 1929 na 10 milionów w r. 1933, wskutek zastąpienia wielu artykułów importowanych produkcją krajową.

Systematyczny rozwój produkcji chemicznej, uskuteczniany nawet w najtrudniejszych warunkach w czasie kryzysu, powoduje stale dodatnie przekształcenia w pozycjach przywozu. Istnieje jednakże jeszcze wiele produktów chemicznych, których przywóz mógłby być zastąpiony przez produkcję krajową.

Ogólny wywóz zmniejszył się o 8 milionów złotych. Zaciążyło tutaj poważnie zmniejszenie wywozu jedwabiu sztucznego o 3 miliony złotych, obuwia gumowego o 4 miliony złotych oraz nawozów azotowych o 3,5 milj. złotych. Jednocześnie wywóz szeregu drobnych artykułów zwiększył się o 2,5 miliony złotych.

Analizując poszczególne pozycje, zauważyć należy wzrost w grupie nieorganicznej przywozu fosforytów z 655.000 zł. w r. 1932 do 1.150.000 zł. w r. 1933, oraz wzrost przywozu nawozów sztucznych o 500.000 zł. Spadł wywóz sody amonjakalnej o 200.000 zł., wzrósł natomiast wywóz karbidu, węglanu amonu i maki kostnej o 580.000 zł.

W zakresie przemysłu tłuszczowego import nasion oleistych egzotycznych wzrósł z 16 milj. zł. w r. 1932 do 23 milj. zł. w r. 1933. Jednocześnie spadł przywóz olejów egzotycznych z 16,9 milj. zł. w r. 1932 do 4 milj. zł. w r. 1933. Spadł również przywóz mydeł z 2 milj. zł. w r. 1932 do 140.000 zł. w r. 1933, co spowodowane zostało wprowadzeniem zakazu przywozu.

Przemysł destylacyjny w ogólnym rezultacie nie wykazuje wielkich zmian, nastąpiły natomiast przesunięcia w poszczególnych pozycjach. Zmniejszył się więc przywóz kalafonii i galipotu o 400.000 zł., wywóz smoły drzewnej i dziegciu wzrósł o 600.000 zł., wywóz benzolu surowego zmniejszył się o 550.000 zł., jed-

nocześnie zaś wzrósł wywóz benzolu oczyszczonego o 400.000 zł.

Przywóz ekstraktów garbarskich zmniejszył się z 10,8 milj. zł. w r. 1932 do 6,4 milj. zł. w r. 1933, co jest wyrazem pogłębienia kryzysu w garbarstwie.

Przywóz kauczuku wzrósł o 1.000.000 zł., olejków eterycznych o 1.600.000 zł., wyrobów farmaceutycznych o 1.300.000 zł. Zmniejszył się zaś przywóz farb i lakierów o 1.000.000 zł.

Rok 1933 był trzynastym rokiem działalności Związku Przemysłu Chemicznego R. P. W ciągu r. 1933 wpływały do Związku nowe zgłoszenia fabryk chemicznych, wskutek czego ogólna ilość członków Związku Przemysłu Chemicznego na dzień 31 grudnia 1933 przewyższyła stan liczebny roku poprzedzającego i zwiększyła się z 98 do 104 członków.

Dn. 8 kwietnia 1933 odbyło się 13-te skolei zwyczajne walne zebranie członków Związku Przemysłu Chemicznego R. P.

Zebranie zaigaił Prezes Związku, p. Dr. Józef Landau, którego też powołano na przewodniczącego zebrania. Ponieważ sprawozdanie z działalności Związku za r. 1932 zostało w przepisany terminie rozesłane wszystkim członkom Związku, przeto Dyrektor Związku ograniczył swoje przemówienie do scharakteryzowania najistotniejszych przejawów działalności Związku w pierwszych miesiącach roku 1933.

Po wysłuchaniu sprawozdania finansowego i odczytaniu protokołu Komisji Rewizyjnej — ogólne zebranie udzieliło absolutorjum Zarządowi z jego czynności. Ustępujących przez losowanie członków Zarządu pp. Inż. Ludwika Brzezowskiego, Marjana Lewandowskiego, Inż. Włodzimierza Płuzańskiego, Inż. Jana Podraszkę, Inż. Wiktora Sommera, Inż. Feliksa Wiślickiego wybrano ponownie, ponadto zaś — poraz pierwszy powołano do Zarządu p. Dr. Alfreda Hirszowskiego. Na miejsce p. Inż. Ludwika Brzezowskiego, który w ciągu roku sprawozdawczego złożył mandat członka Zarządu, Zarząd kooptował p. Inż. Czesława Benedeka.

Do Komisji Rewizyjnej powołano ponownie pp. Wiktora Bereszke, Inż. Czesława Knoffa, Dr. Stefana Otolskiego.

W sprawach bieżących zostały poruszone zagadnienia III Zjazdu Chemików Polskich we Lwowie oraz praktyk wakacyjnych.

Po przerwie odbyła się druga, referatowa część zebrania—z odczytem Prof. Uniwersytetu Berlińskiego, Dr. Hermana Grossmana p. t. „Chemja gospodarcza a zadania inżynierji”.

Zarząd Związku składał się w roku ubiegłym z 19 członków i odbył 13 posiedzeń. Ponadto, regularnie raz na tydzień (we wtorki) zbierało się Prezydium, celem rozważenia bieżących prac związkowych.

Sekcje i komisje.

Zagadnienia, dotyczące poszczególnych gałęzi przemysłu chemicznego, były — jak w latach poprzednich — rozważane na terenie sekcji fachowych. W roku sprawozdawczym działało 6 następujących sekcji: sekcja przetwórczo-smółowa—(wybór przewodniczącego na zasadzie nowego regulaminu w r. ub. nie został dokonany; sekcja pracowała nadal pod kierunkiem dotychczasowego przewodniczącego — p. Inż. Włodzimierza Płużańskiego), sekcja tłuszczowa — pod przewodnictwem p. Inż. Jana Podraszki, sekcja sztucznego jedwabiu—pod przewodnictwem p. Inż. Feliksa Wiślickiego, sekcja farmaceutyczna—pod przewodnictwem p. Dr. Stefana Otolskiego, sekcja perfumeryjna — pod przewodnictwem p. Dr. Gustawa Litterera, sekcja nawozowa — pod przewodnictwem p. Inż. Czesława Benedeka. Charakter sekcji miały też wchodzące w skład naszego Związku: Zjednoczenie Fabryk Superfosfatowych, Związek Gospodarczy Gazowni i Zakładów Wodociągowych, Związek Przemysłu Perfumeryjnego w Polsce, Centralny Związek Przemysłu Mydlarskiego w Polsce, Związek Polskich Olejarni i Związek Rafineryj Olejów Rślinnych.

Odrębny charakter ma działająca od lat kilku na terenie Związku Sekcja Eksportowa — pod przewodnictwem p. Inż. Feliksa Wiślickiego. Zainteresowania tej sekcji obejmują całokształt zagadnień eksportowych przemysłu chemicznego.

Komisja Pracy, od pierwszych lat istnienia Związku rozwijająca działalność pod wysoce kompetentnem przewodnictwem Inż. Ludwika Dobrzyńskiego, w roku ubiegłym straciła swego doświadczanego kierownika, który zmarł dn. 3 lutego 1933 r.

Sprawy celne.

Rok 1933 przyniósł głębokie przemiany w zakresie polskiej polityki reglamentacyjnej i celnej.

Obowiązujące do r. 1933 zakazy przywozu obejmowały ok. 30% wartościowo ogólnego importu do Polski. Dn. 24 marca 1933 i 10 czerwca 1933 weszły w życie nowe zakazy przywozu, obejmujące ok. 40% całkowitego przywozu zagraniczenego. Ogółem przeto w dzisiejszym stanie rzeczy ok. 70% całego polskiego importu podlega reglamentacji przywozowej.

Nowe listy towarów zakazanych do przywozu oparte były na tych pozycjach bilansu handlowego, które wykazywały stosunkowo najwyższy przywóz w ubiegłych latach. Natomiast postulaty ochrony przemysłowej tylko w małym stopniu brane były na uwagę. Stąd też w nowych listach znaleźć można wiele takich niewytwarzanych w Polsce artykułów, których reglamentacja nie była nigdy proponowana przez poducentów. Odwrotnie zaś, wyznaczane bywają wysokie kontyngenty przywozowe na produkowane nawet w nadmiarze towary. Ten stan rzeczy potwierdza znana skądinąd tezę, że reglamentacja towarowa nie jest dodatkową w naszym kraju ochroną wytwórczości, lecz jednym z instrumentów państwowej polityki handlowej.

W zakresie artykułów, bezpośrednio interesujących przemysł chemiczny, zostały zakazane do przywozu następujące towary:

Dn. 24 marca 1933: kazeina, makuchy, sadze oraz węgiel drzewny i kostny sproszkowane, żelatyna, oleje pochodzenia zwierzęcego, nasiona: gorczycy, dyni, słonecznika, konopii, lnu, soi, kopra; płyty szklane fotograficzne, węgiel drzewny, kalafonia i galipot, wyroby z gumelastyki miękkiej, opony gumowe, minerały zawierające bor, boraks, nadborany, dwuchromiany i nadchromiany, potaż, dwuwęglan sodu i potasu, wodorotlenek potasowy, tiosiarczany, kwas azotowy, kwas winowy i cytrynowy, benzoesan sodowy i sodowokofeiny, sulfokwasy oksydwiazków benzolu, toluolu, naftalinu, nitrobenzol, nitrochlorobenzol, nitronaftalin, dwunitrochlorobenzol, anilina i jej sole, benzydyna, kwas H, oliwa, mydła i proszki do prania, lakiery osobno niewymienione, ekstrakty garbnikowe osobno niewymienione, garbniki syntetyczne, ultramaryna, mińna ołowiana, organiczne związki barwiące

syntetyczne (barwniki) i ich zasady, farby drukarskie, błony fotograficzne, jedwab sztuczny, linoleum.

Dn. 10 czerwca 1933: tłuszcze zwierzęce surowe i topione, tłuszcze zestalone, łój obojętny, nasiona rzepaku i maku, nasiona rycynowe, ziarna palmowe i inne niewymienione nasiona oleiste, nasiona sezamowe łuszczone, chlor ciekły, azotyn sodu, chlorobenzol i dwuchlorobenzol, kwas octowo-salicylowy i salicylan fenylowy, przetwory chemiczne i chemiczno-farmaceutyczne osobno niewymienione, olej słonecznikowy, oleje: rzepakowy, lniany, konopny, makowy, ekstrakt quebrachowy.

Dn. 11 października 1933 r. weszła w życie nowa taryfa celna. Oddawna zapowiadana, a ogłoszona pod koniec r. 1932, stała się — po wprowadzeniu szeregu zmian, zwłaszcza w zakresie artykułów tłuszczowych — faktem dokonanym, dając przede wszystkim szczegółową, poprawnie skonstruowaną i logiczną nomenklaturę taryfową. Daleko posunięte różniczkowanie artykułów chemicznych daje na ogół korzystne podstawy rozwoju nowych dziedzin produkcji chemicznej.

Równocześnie z wejściem w życie nowej taryfy celnej ogłoszono długi szereg zarządzeń, częściowo zmieniających dotychczasową procedurę, lub też tłumaczących dawne przepisy na język nowej taryfy celnej. Tak więc ukazały się rozporządzenia: o postępowaniu celnym, o częściowej zmianie ustawy z r. 1924 w przedmiocie uregulowania stosunków celnych, o wysokości opłaty manipulacyjnej (opłata ta wynosi obecnie 10% stawki celnej, wzamian dotychczasowych 20%). Ponadto, zostało ogłoszone Rozporządzenie w sprawie ceł maksymalnych. Rozporządzenie to ustala cła maksymalne na towary, wolne od cła w nowej taryfie celnej.

W związku ze zmienionym układem i odmienną nomenklaturą nowej taryfy, obowiązujące do dn. 10 października 1933 r. zakazy przywozu musiały być przystosowane do nowych warunków. Właściwe zarządzenia nie objęły żadnych nowych zakazów przywozu, lecz podały dotychczasowe — w pozycjach i nomenklaturze nowej taryfy celnej. Spis towarów zakazanych do przywozu rozbity został na 3 części. Lista Nr. 1 obejmuje stare zakazy przywozu (t. zw. „luksusowe”), odpowiadające zakazom z r. 1925. Lista Nr. 3 obej-

muje zakazy przywozu, dotyczące specjalnie towarów pochodzących z Rzeszy Niemieckiej. Wreszcie lista Nr. 2 obejmuje ostatnie — z r. 1933 — zakazy przywozu (t. zw. „lista kryzysowa”), przyczem zakazy z listy Nr. 1 i Nr. 3 obowiązują aż do odwołania, zakazy zaś z listy Nr. 2 — do dnia 30 kwietnia 1934 r.

Obowiązujące do dn. 10 października 1933 r. ulgi celne również zostały prolongowane, nowe zaś ulgi celne, przede wszystkim na niewytwarzane w kraju półfabrykaty i materiały pomocnicze dla produkcji, ogłoszono pod koniec roku ubiegłego.

W faktycznej ochronie celnej przemysłu polskiego, jaką otoczona będzie nasza wytwórczość, niepodobna się jeszcze zorientować. Ustępstwa celne, jakie są przyznawane w traktatach handlowych, obniżą niewątpliwie poziom stawek nowej taryfy. Dopiero zestawienie obowiązujących stawek autonomicznych i konwencyjnych stworzy wyraźny obraz, w jaki sposób nowa taryfa wpłynąć może na dalszy rozwój naszego przemysłu.

Ogólnie jednak stwierdzić można, że nowa taryfa przewiduje na szereg wyrobów przemysłowych stawki autonomiczne, wyższe od obowiązujących w starej taryfie celnej. Wprawdzie na niektóre artykuły — między nimi chemiczne — ochrona celna zmniejszyła się, w wyniku głęboko posuniętego różniczkowania nomenklatury. Ale przeciętna ocena stawek nowej taryfy zdaje się wskazywać, że poziom ochrony celnej wzrósł.

W związku z ustaleniem tego stanu faktycznego, Min. Przemysłu i Handlu zwróciło uwagę przemysłu, że podwyższone stawki celne mają na celu ochronę przemysłu krajowego przed zbędnym importem towarów zagranicznych. W żadnym jednak razie nie powinny być wyzyskane celem podniesienia obecnej ceny wewnętrznej tych wyrobów, na które stawki celne zostały podniesione.

Należy stwierdzić, że przemysł chemiczny nie wyzyskuje pełnej ochrony celnej, uważając ją tylko za niezbędną ze strony Państwa opiekę przed złośliwym zalewem rynku polskiego towarem obcym.

Sprawy traktatowe. Rok ubiegły zaznaczył się w Polsce wielką aktywnością na polu polityki traktatowej. Zapowiedź wprowadzenia nowej taryfy celnej powinna była spowodować już od jesieni 1932 r. ożywione

rokowania traktatowe z licznymi krajami. Jednakowoż — panujące w stosunkach międzynarodowych zamieszanie i pewien sceptycyzm zagranicy co do wprowadzenia w życie nowej taryfy w październiku r. ub., spowodowały opóźnienie się negocjacji i wielką ich kumulację w końcu zeszłego roku.

Pierwszym skolei w roku ubiegłym był podpisany w dn. 1 marca układ preferencyjny polsko-austriacki, będący nie tylko bardzo ważnym etapem w rozwoju stosunków polityczno-handlowych Polski z zagranicą, ale również interesującym ewenementem ogólnej międzynarodowej polityki gospodarczej.

Mocą układu zyskuje Austria określone kontyngenty wwozowe na niektóre produkty austriackie (jak skóry, maszyny elektryczne, stal szlachetna, papier i wyroby z papieru i t. d.), według stawek specjalnie niskich, niestosowanych do żadnego innego państwa.

Kompensatą dla Polski są pewne ustępstwa austriackie przy wywozie węgla i trzody chlewnej z Polski. Tego rodzaju układ preferencyjny wejść może w życie tylko wówczas, kiedy nie zjawia się formalne protesty państw, korzystających w Polsce z praw największego uprzywilejowania. Jak wiadomo — układ z Austrią wywołał szereg zastrzeżeń.

W dn. 10 czerwca 1933 podpisana została w Brukseli umowa dodatkowa do traktatu handlowego z dn. 30 grudnia 1922 r., zawartego pomiędzy Polską a Unją Celną Belgijsko-Luksemburską. Umowa zawiera dwie listy stawek celnych konwencyjnych, udzielonych sobie nawzajem przez oba kraje, oraz klauzulę stanowiącą, że gdyby jedna ze stron była zmuszona do podwyższenia stawek zawartych w listach, to powinna zawiadomić o tem drugą stronę, co najmniej na 15 dni przed wprowadzeniem podwyżki w życie. W tym wypadku — druga strona może zaproponować rokowania w celu przywrócenia równowagi ustępstw, w razie zaś niedojścia do porozumienia — wznowić tę równowagę autonomicznie. Umowa weszła w życie z dniem 11 października 1933 r.

W dn. 10 sierpnia 1933 r. nastąpiło paraflowanie nowej umowy handlowej polsko-austriackiej, która zaczęła obowiązywać od 11.X. 1933 r. Obustronnie ustalono listy taryf konwencyjnych, normujących stopień zniżek celnych. Strona austriacka przyznała zniżki cel

przedewszystkiem dla polskich produktów rolniczych, wzamian zaś uzyskała szereg zniżek na swoje wyroby przemysłowe. W specjalnych przepisach umowa ustala procedurę stwierdzania faktu niewyrabiania w Polsce maszyn, na których przywóz przyznane są Austrii zniżki cel.

W dn. 21 października podpisany został układ polsko-szwedzki, na mocy którego Polska udzieliła Szwecji szeregu zniżek taryfowych na maszyny i aparaty elektryczne, stal, papier pakowy, celulozę, maszyny domowego użytku, wirówki, narzędzia, a Szwecja ze swej strony zapewniła utrwalenie stawek celnych na towary polskie: węgiel, cukier, chmiel, sól, produkty naftowe, cynk, wyroby z azbestu, klej, sole potasowe, mączkę kostną. Porozumienie, osiągnięte przez układ, daje obu stronom podstawy do rozwoju stosunków handlowych i powinno wpłynąć dodatnio na wzmożenie eksportu polskich artykułów chemicznych do Szwecji.

Paraflowany w dn. 8 listopada i podpisany w tymże miesiącu układ taryfowy polsko-holenderski jest uzupełnieniem traktatu handlowego z Holandją z dn. 30 maja 1924 r., opartego jedynie o ogólną klauzulę największego uprzywilejowania. Układ gwarantuje dla Polski celne status quo szeregu głównych produktów naszego wywozu. Natomiast dla eksportu holenderskiego do Polski, który spadał stale w ostatnich czasach, udzielono zniżek celnych na specjalności holenderskie: kakao, linoleum, wczesne jarzyny, rośliny żyjące i cebulki kwiatowe, sprzęt radjotechniczny i t. d. Doniosłym czynnikiem stosunków handlowych z Holandją jest umowa kontyngentowa, zawarta w kwietniu 1932 r., a zrewidowana i uzupełniona jednocześnie z paraflowaniem omawianego układu.

Rozpoczęte we wrześniu 1933 r. rokowania o nowy traktat handlowy ze Szwajcarią doprowadziły w końcu roku ubiegłego do uzgodnienia poglądów w zakresie obustronnych ustępstw celnych. Przeciągające się negocjacje kontyngentowe uniemożliwiły jednak podpisanie traktatu przed końcem roku. Konieczność utrzymania rynku szwajcarskiego dla eksportu produktów naszego rolnictwa została okupiona pewnymi szczerbami w polskiej taryfie celnej; ulgi konwencyjne dla szwajcarskich produktów chemicznych są stosunkowo liczne.

Niezakończone również zostały rokowania z Czechosłowacją, aczkolwiek traktat handlowy z tym krajem, wymówiony przez Polskę, wygaś z dniem 11.X.1933 r.; stosunki handlowe są regulowane na podstawie odnawianych prowizoryj. Trudności w dojściu do porozumienia były dość poważne wobec tendencji Czechosłowacji do ochrony swej wytwórczości rolnej i do ściślejszej współpracy państw Małej Ententy. Mimo to — szereg najpoważniejszych spraw został uzgodniony, a ostateczne podpisanie nowego traktatu stało się już tylko kwestją czasu.

Rokowania z Francją, prowadzone intensywnie przez szereg miesięcy, nie doprowadziły jednak do zawarcia nowego traktatu. Po wejściu w życie naszej nowej taryfy celnej, stosunki handlowe z Francją są regulowane na podstawie traktatu z r. 1924, gdyż Francja cofnęła niektóre postanowienia nieratyfikowanego przez siebie traktatu z r. 1929, wprowadzone uprzednio prowizorycznie w życie. W ten sposób Francja korzysta w Polsce z nieograniczonej klauzuli największego uprzywilejowania. Polska zaś we Francji tylko z taryfy minimalnej lub stawek pośrednich dla pewnej grupy towarów, wyraźnie wymienionych w umowie; do reszty towarów Francja stosuje stawki maksymalne. Rokowania z Francją natrafiły na szereg trudności; chociaż bowiem obustronne postulaty celne dały się uzgodnić, to jednak w dziedzinie kontyngentów, a więcej jeszcze — w zakresie różnych specjalnych zagadnień powstały trudności dojścia do porozumienia. Trzeba stwierdzić, że zarówno przesłanki polityczne, jak wzgląd na należenie obu państw do „bloku złotego” nie wpływały hamująco na daleko idące żądania Francji.

Ważnymi wydarzeniami na polu polityki handlowej były próby ożywienia stosunków z Z. S. S. R. i z Niemcami. W pierwszym wypadku chodziło raczej o uregulowanie i pogłębienie obrotu towarowego, mającego w pewnym stopniu charakter wymiany, gdyż specyficzne kształtowanie się handlu zagranicznego naszego wschodniego sąsiada uniemożliwia zawieranie z Z. S. S. R. normalnych umów handlowych.

Trwający od 8 lat stan wojny celnej z Niemcami nie uległ w roku ubiegłym zasadniczej zmianie; nastąpiło jednak pewne niewielkie odprężenie.

Dn. 7 stycznia 1933 r. weszła w życie nowa umowa kontyngentowa z Niemcami (uzupełniająca w niejaki stopniu umowę z dn. 26.III.1932 r.), umożliwiającą wywóz z Polski do Niemiec pewnych ilości masła i przędzy wełnianej, wzamian za pozwolenie przywozu z Niemiec skór surowych, przędzy bawełnianej i t. p.

Dn. 25 listopada 1933 r. zostało w Berlinie podpisane polsko-niemieckie porozumienie żytnie. Tendencją zawartego porozumienia jest prowadzenie wspólnej polityki sprzedaży na rynkach zagranicznych, celem otrzymania lepszych cen za wywożone żyto. Odmienne niż przy umowie żytniej z r. 1930, rozwiązanej w połowie 1931 r., wspólne biuro sprzedaży nie zostało utworzone.

W przeddzień wejścia w życie nowej polskiej taryfy celnej, Niemcy wystąpiły z inicjatywą dalszego uregulowania stosunków gospodarczych polsko-niemieckich. W wyniku rokowań — Niemcy uzyskały prowizorycznie stawki II kolumny naszej taryfy, z wyjątkiem towarów których przywóz z Niemiec był obciążony cłami maksymalnymi. Wzamian Niemcy zobowiązały się nie wprowadzać nowych zarządzeń w stosunku do przywozu z Polski. Rokowania w kierunku dalszego złagodzenia wojny celnej toczyły się dalej, aż do końca roku ubiegłego.

Przewodnią myślą polskiej polityki traktatowej było utrzymanie dodatniego bilansu handlowego; wobec zaś dojścia prawie do kresu możliwości komprymowania przywozu — zadanie negocjatorów polega na obronie naszego wywozu. Trzeba stwierdzić, że wysiłki w tym kierunku dały naogół pozytywne rezultaty.

Ochrona celna polskiej produkcji chemicznej była na różnych odcinkach atakowana przez naszych kontrahentów przy wszystkich, zarówno zakończonych, jak nadal trwających rokowaniach traktatowych. W całym szeregu stawek celnych, chroniących produkcję chemiczną, przyznano istotne ulgi konwencyjne; ustępstwa te mogą odbić się dotkliwie na produkcji krajowej.

Spełniając swój kardynalny obowiązek, Związek nasz informował zarówno władze rządowe, jak i Radę Traktatową o stanowisku i postulatach przemysłu chemicznego w zakresie ważnych rokowań traktatowych. Szczegól-

nie ściśła i intensywna była współpraca z Radą i Biurem Traktatowem. Ponadto — w miarę sił i możliwości — starał się Związek delegować swych przedstawicieli do bezpośredniej współpracy z delegacjami do rokowań. Udział delegatów Związku przy rokowaniach z Belgią, Francją, Szwajcarią, a w pewnym stopniu z Czechosłowacją — miał niezmiernie dodatnie wyniki; nieobecność naszego rzeczoznawcy przy negocjacjach z Austrią i Holandją jest przyczyną kilku postanowień, których skutki mogą się bardzo ujemnie odbić na działalności niektórych odłamów przemysłu, np. wytwórczości farb suchych i graficznych. Wydaje się konieczne, aby w przyszłości Związek zawsze zdobywał się na możliwość wysłania delegata, gdy zagranicą są rozstrzygane żywotne sprawy przemysłu chemicznego.

Sprawy eksportowe. Ogólna wartość wywozu artykułów chemicznych w roku ub. wykazuje zmniejszenie o 8 milionów złotych w porównaniu do r. 1932, przytem decydujące znaczenie wywarło zmniejszenie wywozu jedwabiu sztucznego o 3 miliony, obuwia gumowego o 4 miliony i nawozów azotowych o 3,5 milionów. Pozostałe natomiast pozycje prawie wszędzie wykazują nieznaczny wzrost.

Sytuacja na rynkach międzynarodowych była nadal skomplikowana i niesprzyjająca normalnemu rozwojowi wywozu. Reglamentacja przywozu zaostrzyła się bowiem we wszystkich niemal krajach europejskich. To też rynki, z którymi przemysł chemiczny utrzymywał w swoim czasie stałe stosunki handlowe, w znacznym stopniu przestały być interesujące. Utrudnienia przywozowe oraz restrykcje dewizowe stały się tak dotkliwe, że kontynuowanie transakcyj częstokroć nie miało celu. Wskutek tego przemysł chemiczny zaniechał prawie zupełnie dostaw do Czechosłowacji, Rumunii, Bułgarii, Austrii, Jugosławii, Estonii, Łotwy i Turcji. Ponadto, spadek kursu dolara i stałe wahania funta angielskiego jeszcze bardziej utrudniały wszelkie poczynania w tej dziedzinie.

Po zawarciu nowych traktatów handlowych stosunki te zostaną może częściowo odnowione, niemniej na przeciąg najbliższych paru lat trudno sobie wyobrazić swobodną wymianę towarów, wskutek czego rynki europejskie posiadać będą jeszcze przez pewien czas dla naszej wytwórczości chemicznej znaczenie raczej

drugorzędne. W ciągu ostatnich dwu lat trzeba było zapłacić powstałe w eksporcie luki i przejść na rynki, dające większe gwarancje stałych transakcyj. Sekcja Eksportowa Związku już dawniej przewidziała rezultaty polityki reglamentacyjnej i dewizowej w poszczególnych krajach Europy i propagowała konieczność szukania innych rynków zbytu. Przeprowadzone przez Sekcję badania rynków zamorskich dały wyniki pozytywne i stwierdziły możliwość wywozu szeregu artykułów polskich; nawiązane tą drogą kontakty z odbiorcami zagranicznymi pozwoliły na zawarcie niektórych transakcyj. Rozmiary obrotów z poszczególnymi rynkami zamorskimi nie są zbyt znaczne, posiadają jednak charakter stałości i przejawiają tendencję stopniowego rozwoju.

Z ogólnego punktu widzenia, proces zdobywania rynków zamorskich należy uznać za zdrowy i korzystny. Rynki europejskie, zwłaszcza zachodnie, z istoty rzeczy nie mogą być poważnymi odbiorcami polskich artykułów chemicznych, gdyż mają własny rozwinięty przemysł, stojący częstokroć na wyższym poziomie niż w Polsce. Na Zachód zatem wysyłane być mogą te jedynie artykuły, które z uwagi na posiadane w Polsce typowe surowce nie spotykają konkurencji miejscowej produkcji. W każdym razie zbyt na tych rynkach jest ściśle ograniczony i nie daje możliwości rozwoju naszego wywozu. Toteż uwaga przemysłu winna być zwrócona na te rynki, które cechują się większą pojemnością i zapewnić mogą systematyczny rozwój polskiego wywozu. Badania Sekcji wykazały, że Afryka, Ameryka Południowa, Chiny, Indje i inne odległe kraje, nie posiadając prawie własnych fabryk chemicznych, importują artykuły chemiczne na setki milionów dolarów. Ponadto, reglamentacja przywozu w tych krajach prawie nie istnieje, restrykcje zaś dewizowe są mniej ostre i dają się przewyciężyć, szczególnie przy zastosowaniu handlu kompensacyjnego. Wywóz do krajów zamorskich posiada cechy stosunkowo większej trwałości, cała zatem uwaga eksporterów winna być zwrócona przede wszystkim w tym kierunku. Niewątpliwie transakcje zamorskie nasuwają więcej technicznych trudności, gdyż wymagają zaznajomienia się ze sprawami transportu morskiego, asekuracji, specjalnego opakowania, poznania zwyczajów handlowych panujących na tych

rynkach i t. d., lecz są to utrudnienia, które łatwo dadzą się przewyciężyć po kilku transakcjach.

Przemysł chemiczny ocenił w krótkim czasie korzyści, wynikające ze współpracy z temi rynkami, i zaczął systematycznie pracować z niemi w r. 1933. Główna działalność Sekcji skierowana też została na ten odcinek pracy.

W r. 1933 wywieziono naskutek inicjatywy Sekcji Eksportowej wiele nieeksportowanych dotychczas artykułów chemicznych, przyczem próbne transakcje dały wyniki o tyle pomyślne, że można spodziewać się ich rozwoju w następnych latach.

Wywóz artykułów korzystających ze zwrotów ceł przedstawiał się jak następuje:

Wyszczególnienie	1 9 3 2		1 9 3 3	
	kg.	zł.	kg.	zł.
Cerata . . .	70.151	397.971	72.713	310.978
Biel cynkowa .	2.116.408	1.674.270	3.029.850	1.825.798
Bawełna kolodjowa . . .	49.510	159.387	49.635	198.639
Chloran potasu .	207.730	201.792	261.273	255.518
Jedwab sztuczny	1.008.087	7.079.083	699.102	3.197.271
Litopony . . .	135.000	90.623	218.180	93.294
Potaż żrący . .	15.111	15.111	37.859	36.590
Wybuchowe i zapalcze materiały	67.963	189.073	70.742	231.624
	3.669.960	9.807.310	4.439.354	6.149.712

Sprawy kompensacyjne.

Wprowadzenie ograniczeń przywozowych oraz dewizowych w szeregu krajów europejskich i zamorskich wywołuje konieczność oparcia stosunków handlowych na kompensacji: handel zagraniczny zaczyna sprowadzać się w pewnej mierze do prymitywnej formy „towa za towar”. Przeprowadzenie takich transakcyj jest bardzo trudne i skomplikowane, wobec konieczności zetknięcia zainteresowanego eksportera i importera — często z różnych branż, omówienia warunków płatności, uzgodnienia warunków kredytowych, zapewnienia uzyskania dewiz i t. d. Kraje, z któremi Polska miała dodatni bilans handlowy, starają się drogą rozmaitych utrudnień zmniejszyć import i sprowadzić stosunki wymienne do sald zerowych. W rezultacie, wywóz do tych krajów jest systematycznie hamowany w porównaniu do lat ubiegłych i tylko nieliczne transakcje mogą być załatwiane. Naskutek tych przyczyn wy-

wóz do wielu krajów europejskich (Węgry, Bułgaria, Grecja, Czechosłowacja, Estonia, Łotwa i t. d.) zmniejszył się poważnie. Znacznie lepsza jest nasza sytuacja eksportowa na rynkach zamorskich, skąd przywoziliśmy więcej, niż wywoziliśmy. Rząd Polski wprowadził bowiem szereg utrudnień przywozowych w odniesieniu do surowców, półproduktów i środków spożywczych importowanych z tych krajów, wydając zezwolenia na przywóz pod warunkiem skompensowania wywozem z Polski. Zarządzenia te skomplikowały w znacznej mierze działalność tych gałęzi przemysłu chemicznego, które opierają się na importowanym surowcu (przemysł tłuszczowy, nawozy fosforowe i t. d.) natomiast dały pewne pozytywne wyniki w zakresie eksportu, gdyż rozszerzyły penetrację towaru polskiego w Indjach, Ameryce Połudn. i w Afryce. Ponieważ handel kompensacyjny jest z natury rzeczy regulowany i wymaga załatwienia licznych i skomplikowanych formalności, przeto prowadzony być musi przez specjalnie powołane do tego towarzystwa kompensacyjne. W końcu r. 1932 organizacje gospodarcze utworzyły Polskie Towarzystwo Handlu Kompensacyjnego, które postawiło sobie za zadanie współpracę z europejskimi przedewszystkiem rynkami. Pozatem zorganizowana została Kompanja Handlu Zamorskiego, której powierzono transakcje wymienne wzamian za reglamentowany przywóz kawy, kakao i herbaty. W zakresie przemysłu chemicznego Kompanja dokonała na rynkach zamorskich szeregu transakcyj eksportowych, które dały stosunkowo pomyślne wyniki.

Zagadnienie kompensacji w Polsce nie było jednak ostatecznie rozstrzygnięte. Ostatnio przy Związku Izb Przemysłowo-Handlowych powstała Rada Kompensacyjna, której zadaniem ma być skoordynowanie wszelkich poczynań w tym zakresie i przeprowadzenie jednolitych metod pracy.

Sprawy kolejowe. Nadmierna wysokość taryf kolejowych stanowiła przedmiot zainteresowań szeregu przedsiębiorstw chemicznych. Wskutek dalszego spadku cen, obciążenie towarów taryfami kolejowymi wzrosło znacznie, powodując w wielu wypadkach kurczenie się obrotów, lub zmuszając do poszukiwania innych dróg transportu. Obecny poziom taryf przewozowych nie jest dostosowany do wysokości cen i bez zasadniczej

rewizji taryf przewozowych poprawa stosunków nie wydaje się możliwa: wszelkie zniżki sporadyczne lub indywidualne dla poszczególnych towarów, są jedynie środkami doraźnymi. W sferach miarodajnych istnieje zrozumienie sytuacji, czego dowodem było zwołanie na wiosnę r. 1933 specjalnej komisji, t. zw. komisji trzech vice-ministrów, której zadaniem było zbadanie najpilniejszych zagadnień taryfowych z punktu widzenia potrzeb eksportowych. Komisja ta zrealizowała nieliczną tylko ilość postulatów przemysłu chemicznego.

Sprawa przewozu ładunków drobnicowych była również badana i w pewnej mierze rozwiązana. Dotychczas koszty przewozu w tym zakresie wskutek zgeneralizowania stawek dla wszelkich artykułów — były niepomierzenie wysokie i zupełnie niedostosowane do wartości towarów. Przeciętnie, taryfy przewozowe obciążały towar w wysokości 25—40% ad valorem, jak np. w odniesieniu do mydła, kwasu siarkowego, farb i t. d. W niektórych jednak artykułach frachty przekraczały niekiedy wartość samego towaru, np. koszt przewozu kwasu solnego na przestrzeni 300 klm. wynosił ok. 160% ad valorem.

Zreformowanie taryf dla ładunków drobnicowych wywołało poważną poprawę stosunków w tej dziedzinie, zindywidualizowane bowiem zostały stawki przewozowe poszczególnych artykułów, drogą stworzenia kilku klas przewozowych; z drugiej strony — wprowadzone zostały dodatkowo pewne obniżki w zależności od przestrzeni. Poza tem, utworzony został system refakcji przewozowej dla ściśle określonych kontyngentów na przestrzeni pomiędzy poszczególnymi stacjami. Firmy zatem, wysyłające stale w pewnych kierunkach swoje towary, otrzymują bonifikaty po wyzyskaniu kontyngentów.

Dokonane również zostały pewne obniżki dla ładunków wagonowych. W zakresie pierwszych 6-ciu klas przewozowych barem został obniżony na przestrzeniach do 400 klm. To ostatnie zarządzenie w nieznacznym tylko stopniu wpłynęło na ogólną sytuację taryfową, gdyż przedmiotem największego zainteresowania ze strony przemysłu są taryfy dla towarów małowartościowych — o dużym stosunkowo ciężarze—które z uwagi na specy-

ficzny układ stosunków gospodarczych w Polsce stanowią przedmiot masowych przewozów.

Jednakże całość zagadnienia nie została bynajmniej rozwiązana. Ilość przewozów na kolejach skurczyła się poważnie w porównaniu do lat ubiegłych, w związku z czem zredukowanie kosztów własnych na kolejach przedstawia poważne trudności; daleko idące obniżenie taryf przewozowych pogłębiłoby istniejące deficyty. Aczkolwiek musimy się liczyć z zagadnieniem bezdeficytowej gospodarki kolei, niemniej obecny stan rzeczy w zakresie wysokości taryf uznać należy za wyraźnie niekorzystny i odprężenie sytuacji gospodarczej w Polsce zależne jest w wysokim stopniu od zniżenia przewozów kolejowych i ułatwienia cyrkulowania towarów.

Z poszczególnych spraw, interesujących cały przemysł, należy wspomnieć o ponownem wprowadzeniu obniżki kosztów przewozu miału węglowego. W swoim czasie, gdy istniał nadmiar miału, Ministerstwo Komunikacji popierało używanie jego drogą odpowiedniej polityki taryfowej, wskutek czego szereg przedsiębiorstw przerobił ruszty na miał węglowy. Szczerem ulgi te zostały cofnięte, powodując poważne przekształcenia i straty w przemyśle, który musiał poczynić pewne inwestycje, celem dostosowania swych urządzeń do innych gatunków węgla. Obecnie zniżki te zostały restytuowane, zresztą w odmiennej nieco postaci.

W zakresie artykułów chemicznych wprowadzono szereg zmian taryfowych. Rozszerzona została nomenklatura różnych artykułów, obejmując np. cytrynian wapnia, trójkhloretylen, krew płynną, chlorek cynku, pył odlewniczy, nowe nawozy azotowe; ponadto, zrewidowana została nomenklatura wszystkich materiałów wybuchowych.

W zakresie wyjątkowych taryf wewnętrznych zmienione zostały stawki przewozowe na kości surowe, kwas siarkowy, fosforyty i szereg artykułów przemysłu tłuszczowego.

W dziedzinie taryf eksportowych obniżono taryfy eksportowe na siarczan miedzi, litopon, superfosfaty, obuwie gumowe, klej, mączkę kostną, salmjak, węglan amonu, karbid i materiały wybuchowe.

Jednakże szereg postulatów eksportowych nie został w dostateczny sposób uwzględnio-

ny, wskutek czego trzeba było zrezygnować z licznych transakcyj. Poza tym w zakresie taryf eksportowych Min. Komunikacji wprowadziło w pewnych wypadkach krępujące ograniczenia, uzależniając stosowanie zniżek od wyzyskanych kontyngentów. Ponieważ obecna sytuacja eksportowa nie pozwala na rozplanowanie eksportu, a wywóz kształtuje się w zależności od nasuwających się możliwości, przeto fabryki — nie wiedząc czy potrafią wyzyskać kontyngenty — wołały zrezygnować z wywozu. Stwierdzić trzeba, że wprowadzenie tych ograniczeń jest gospodarczo nieuzasadnione, gdyż trudności zbytu na rynku wewnętrznym zmuszają przemysłowców do eksportowania wszelkich ilości towarów, jeżeli tylko powstaną odpowiednie warunki. Uzależnianie zatem zniżek przewozowych od kontyngentów staje się jedynie ograniczeniem, lecz nie stanowi zachęty.

Pożyczka Narodowa. Od chwili ogłoszenia przez Rząd subskrypcji Pożyczki Narodowej — Związek Przemysłu Chemicznego, solidarnie z całym zrzeszonym przemysłem polskim uznał za obowiązek poprzez swemi wpływami inicjatywę Rządu i przyczynić się współpracą techniczną do powodzenia Pożyczki w sferach przemysłu chemicznego.

Wychodząc z tych założeń, w „Wiadomościach Przemysłu Chemicznego” z dn. 15 września 1933 r. umieszczona została odezwa w sprawie Pożyczki, a w dniu 19 września r. ub. odbyło się Nadzwyczajne Walne Zgromadzenie Związku Przemysłu Chemicznego z udziałem przedstawicieli niezrzeszonych przedsiębiorstw chemicznych. W wyniku obrad Zgromadzenia — jednomyślnie przyjęta została uchwała natychmiastowego przystąpienia do subskrypcji Pożyczki Narodowej w myśl wskazań i instrukcyj Związku.

W czasie trwającej przez wrzesień kampanji o Pożyczkę Narodową — nasz Związek, otrzymując odpowiednie materiały od Komisarza Generalnego Pożyczki Narodowej i od Centralnego Związku Przemysłu Polskiego, kierował instrukcje, schematy, informacje i t. d. do większych i mniejszych placówek przemysłu chemicznego.

Można stwierdzić, że podjęty w imię zrównoważenia budżetu wysiłek, który wykazał

zapał i ofiarność całego społeczeństwa polskiego, dał bardzo piękne wyniki na terenie przemysłu chemicznego.

Według danych Centralnego Związku — ogólna subskrypcja Pożyczki dokonana przez przedsiębiorstwa przemysłowe (nie licząc subskrypcji władz i pracowników) wyniosła 46.535.550 zł.¹⁾

Udział przemysłu chemicznego w tej sumie wynosi 5.713.600 zł., a więc 12,3% (razem z władzami przedsiębiorstw i pracownikami — subskrypcja przekracza 8.000.000 zł.).

Ten wysoki odsetek, wobec ciężkiej sytuacji naszego przemysłu, a zwłaszcza — na tle braku płynnych środków pieniężnych, jest wyrazem obywatelskiego poczucia polskiej wytwórczości chemicznej.

Centralny Związek. Związek nasz ściśle współdziała z Centralnym Związkiem Przemysłu Polskiego, biorąc udział w pracach komisji, dostarczając materiałów z zakresu wytwórczości chemicznej i zwracając się o pomoc do Centralnego Związku we wszystkich sprawach zasadniczych lub szczególnie doniosłego znaczenia.

Grupa chemiczna jest reprezentowana we wszystkich organach Centralnego Związku: Radzie, Prezydium i Zarządzie.

W Radzie, składającej się ogółem z 60-ciu członków, grupa chemiczna posiada następujących przedstawicieli: Dr. J. Landau, Dyr. H. Rewkiewicz, Inż. L. Szefer, Inż. Z. Toeplitz, Inż. F. Wiślicki. Członkiem Prezydium jest Inż. E. Trepka. W Zarządzie reprezentuje grupę chemiczną Inż. T. Zamoyski.

Na specjalne podkreślenie zasługuje celowa i owocna działalność Wydziału Pracy Centralnego Związku. Okólniki i informacje, wydawane w tym zakresie przez Centralny Związek, znajdują wśród zrzeszonych przedsiębiorstw chemicznych żywy oddźwięk, gorące uznanie i zachętę do kontynuowania tej prawdziwie pożytecznej pracy.

Izby Przemysłowo-Handlowe. Związek nasz ceni sobie w najwyższym stopniu bliską i celową, a opartą na obopólnym zaufaniu, współpracę ze wszystkimi Izbami Przemysłowo-Handlowymi.

¹⁾ „Monitor Polski” Nr. 278, z dn. 4.XII.1933 r., podaje cyfrę wyższą, mianowicie 48.334.150 zł.

Szczególnie owocna była współpraca ze Związkiem Izb Przemysłowo - Handlowych i urzędującą w imieniu Związku Izbą stołeczną, która odwołuje się do naszej opinii we wszystkich sprawach, bezpośrednio dotyczących przemysłu chemicznego. Metoda ta, stosowana zresztą również w latach poprzednich, pozwala na wszechstronne oświetlenie każdego zagadnienia. Prace, publikacje i memorjały Izby odznaczają się zawsze głębokim ujęciem tematu, dając wyraz opinii sfer zainteresowanych na najogólniejszym tle.

Bliskie stosunki między Izbami i Związkiem Przemysłu Chemicznego zacieśniają się z każdym rokiem, czyniąc współpracę coraz niezbędniejszą.

Współpraca z organizacjami. Związek utrzymywał bliską łączność z instytucjami rządowymi, z polskimi placówkami dyplomatycznymi zagranicą, z izbami handlowymi polsko- zagranicznymi, z organizacjami przemysłowymi i społecznymi. Wszystkim tym instytucjom oraz wielkiej ilości osób prywatnych udzielaliśmy różnorodnych informacji. W szczególności, dokładne informowanie wszystkich zainteresowanych czynników o źródłach nabycia krajowych produktów chemicznych należy do istotnych bieżących zadań Związku. Ujawniająca się w pewnych sferach niechęć nabywania towarów niemieckich znajduje odbicie w żywszym zainteresowaniu produkcją krajową. Dlatego też Związek w obecnym sprawozdaniu ze szczególną pieczołowitością opracował wykaz artykułów, wytwarzanych przez zrzeszone fabryki chemiczne.

Nie zaniedbaliśmy też w roku ubiegłym propagandy zagadnień przemysłu chemicznego w żywym słowie, starając się oddziaływać na wszelkich dostępnych nam polach.

Związek ma swych reprezentantów na terenie różnych instytucji o charakterze doradczym lub opiniodawczym. Tak więc, Prof. E. Trepka jest delegatem do Rady Ochrony Pracy, Polskiego Komitetu Normalizacyjnego, Rady Traktatowej; Inż. T. Zamoyski — do Rady Towaroznawczej, Centralnej Komisji Przywozowej, Centralnego Tow. Popierania Wytwórczości Krajowej; A. Barszczewski — do Państwowej Rady Kolejowej i do Ziemskiego Zarządu Funduszu Bezrobocia; Dr. J.

Landau zasiada w Komitetach Dyskontowych Banku Polskiego i Banku Gospodarstwa Krajowego; Inż. E. Natanson — w Wojewódzkiej Radzie Wodnej; Dyr. W. Zdankowski — w Państwowej Naczelnej Radzie Zdrowia; Inż. J. Podraszko — w Radzie Nadzoru nad artykułami żywności i przedmiotami użytku, w Sekcji chemicznej Muzeum Przemysłu i Techniki, oraz w Komitecie Dyskontowym Banku Gospodarstwa Krajowego; Inż. W. Sommer — w Radzie Opiekuńczej Państwowej Szkoły Chemiczno-Przemysłowej i Zarządzie Muzeum Przemysłu i Techniki; Inż. F. Wiślicki — w Radzie Opiekuńczej Państw. Szkoły Chemiczno-Przemysłowej. Wielu członków Zarządu i Dyrekcji Związku bierze udział w pracach Zarządu Polskiego Tow. Chemicznego, Polskiego Narodowego Komitetu Chemicznego i innych instytucji naukowych.

Ponadto, członkowie Zarządu i Dyrekcji Związku byli często konsultowani i powoływani do czasowych komisji i narad, organizowanych przez poszczególne Ministerstwa (np. w sprawach taryfowo-celnych, w sprawie preferencji dla krajowych surowców pochodzenia rolniczego i t. d.).

W roku ubiegłym Związek, wzorem lat poprzednich, współdziałał w organizowaniu praktyk wakacyjnych dla studentów chemii. Należy jednak z ubolewaniem stwierdzić, że ilość przyznawanych przez fabryki praktyk maleje z roku na rok, gdy jednocześnie wzrasta ilość kandydatów.

Związek współpracuje też z zarządami Fundacji i Stypendjów, przeznaczonych dla studujących chemję.

Ponadto Związek blisko współdziałał w organizacji III Zjazdu Chemików Polskich, jaki odbył się w czerwcu r. ub. we Lwowie i zgromadził powyżej 300 uczestników (w tem kilku delegatów zagranicznych), dając możność wygłoszenia ok. 270 referatów. Związek nasz — przez członków Zarządu i Dyrekcji — brał najżywszy udział w pracach zjazdowych, przedsiębiorstwa zaś chemiczne umożliwiły odbycie Zjazdu przez złożenie na cele organizacyjne sumy powyżej 10.000 zł.

W połowie grudnia r. ub. odbyło się w Warszawie otwarcie Muzeum Przemysłu i Techniki, którego Sekcja Chemiczna działa w naj-

ściślejszem ze Związkiem porozumieniu. Wprawdzie szeroka działalność tej nowej pożytecznej placówki przypada dopiero na rok 1934, jednak Związek nasz również w roku ubiegłym brał przez swych delegatów żywy udział w trudnej i odpowiedzialnej pracy organizacyjnej.

Normalizacja i racjonalizacja. Związek nasz stale popiera prace normalizacyjne, prowadzone przez Komisję Technologii Chemicznej Polskiego Komitetu Normalizacyjnego. Przewodniczącym Komisji jest Dyrektor Związku, a sekretariat znajduje się w biurze Związku.

W roku ubiegłym pracowały następujące podkomisje normalizacyjne:

trwałości wyfarbowań (przewodn. p. Inż. W. Płuzański),

metod analizy węgla kamiennego (przewodn. p. Prof. J. Zawadzki),

mydła rdzeniowego i mazistego (przewodn. p. Prof. M. Struszyński),

gliceryny surowej i destylowanej (przewodn. p. Inż. T. Zamoyski),

opakowania artykułów farmaceutycznych (przewodn. p. Dr. S. Otolski),

karbidu (przewodn. p. Inż. T. Zamoyski),
sody krystalicznej, amonjakalnej i ciężkiej (przewodn. p. Inż. T. Zamoyski).

Ponadto przystąpiono do organizacji podkomisji norm superfosfatów oraz oleiny.

Komisja Technologii Chemicznej odbyła w r. 1933 szereg zebrań, na których zostały przedyskutowane i przyjęte następujące normy: trwałości wyfarbowań materiałów włókienniczych na wpływ prania, wody i potu; normy karbidu, sody, opakowań emulsji tranowej.

„Wiadomości Polskiego Komitetu Normalizacyjnego“, ukazujące się od 1930 r., stale informują o postępach prac Komisji Technologii Chemicznej i drukują protokoły jej posiedzeń.

Rok ubiegły był bardzo owocny pod względem zakończenia licznych norm chemicznych i przyjęcia ich przez Polski Komitet Normalizacyjny. Zostały więc przyjęte i będą opublikowane normy:

PN/C—330 — gliceryna surowa,

PN/C—601 — metody badań trwałości wyfarbowań materiałów włókienniczych na wpływ prania, wody i potu,

PN/C—700 — soda amonjakalna, właściwości i warunki techniczne odbioru,

PN/C—701 — soda ciężka,

PN/C—702 — soda krystaliczna,

PN/C—720 — karbid, właściwości i warunki techniczne dostawy,

PN/C—1510 — opakowanie emulsji tranowej,

PN/P—101 — kalorymetryczne oznaczanie ciepła spalania i wartości opałowej paliwa,

PN/P—505 — oznaczanie wilgoci w węglu kamiennym,

PN/P—506 — oznaczanie popiołu w węglu kamiennym.

Wobec powierzenia Polsce przez Międzynarodową Organizację Normalizacyjną (ISA) sekretariatu komisji międzynarodowych norm węgla — ostatnie trzy normy mogą mieć wpływ, przekraczający nasze wewnętrzne stosunki.

W opracowaniu są projekty norm gliceryny destylowanej, farmaceutycznej, opakowań artykułów farmaceutycznych, mydła rdzeniowego i mazistego, superfosfatów, oleiny i t. d.

Związek Przemysłu Chemicznego zapewnił sobie stałą współpracę najwybitniejszego analityka polskiego, p. Prof. M. Stuszyńskiego, dzięki czemu działalność Komisji Technologii Chemicznej niewątpliwie też nadal będzie się dobrze rozwijała.

Rok ubiegły 1933, piąty istnienia Sekcji Chemicznej Instytutu Naukowego Organizacji, nie zaznaczył się szerszą i intensywną działalnością, z przyczyny przełomowej reorganizacji Instytutu. Realizując dawniej powziętą decyzję, wyodrębnił się od Muzeum Przemysłu i Rolnictwa i ukonstytuował jako samodzielna, wyposażona we własną osobowość prawną instytucja, przybierając nową, nieco zmienioną nazwę „Instytut Naukowy Organizacji i Kierownictwa“. Instytut otrzymał nowy statut, w którego ramach mieści się działalność autonomicznych Sekcyj. Dotkliwa strata, jaką poniósł Instytut i cała nauka polska w maju 1933 r. przez śmierć pioniera nauki organizacji, Prof. Karola Adamieckiego, odbiła się na całokształcie działalności Instytutu.

Na podstawie nowego statutu Instytutu, zostało wybrane w dn. 6.XII.1933 r. nowe prezydium Sekcji w osobach pp. M. Holtorpa jako prezesa, M. Bornsteina, E. Trepki, Z. Toeplitza — jako członków, oraz J. Wierusz-Kowalskiego, jako sekretarza.

Naskutek inicjatywy Sekcji Chemicznej, a nawiązując do referatów Prof. Wojnicz-Sianożęckiego, Instytut zorganizował w kwietniu r. ub. cykl wykładów z dziedziny obrony przeciwlotniczej i przeciwgazowej zakładów przemysłowych z punktu widzenia zasad naukowej organizacji. Ilość wykładów (wraz z dyskusją) wyniosła 12 godzin.

Również z inicjatywy Sekcji Chemicznej, listopadowy zeszyt czasopisma „Przegląd Organizacji” został specjalnie poświęcony zagadnieniom organizacji obrony przeciwlotniczej i przeciwgazowej; znajdują się w nim in extenso wszystkie referaty, wygłoszone na kursie.

Dalsza działalność Sekcji ma polegać na współdziałaniu doświadczonych działaczy przemysłowych z teoretykami zagadnień racjonalizacyjnych.

Zwalczanie wypadków. Zarówno pobudki humanitarne, jak i szerzej pojęte potrzeby zrzeszonych przedsiębiorstw skłoniły Związek do zapoczątkowania organizacji, mającej na celu zapobieganie wypadkom w fabrykach chemicznych. Organizacja powstaje stopniowo, drogą delegowania przez wszystkie większe przedsiębiorstwa chemiczne tych pracowników, którzy mają zarówno odpowiednie techniczne wiadomości, jak poczucie społeczne, niezbędne w tego rodzaju sprawach. Na czele organizacji stoi p. Dr. A. Hirszowski, Dyrektor Zakładów Chemicznych w Winnicy, który posiada w swym dorobku publicystycznym szereg prac z zakresu zwalczania wypadków. Działalność organizacji polegać będzie na opracowywaniu broszur, plakatów, i t. d. i na instruowaniu kierowników fabryk.

Warunki pracy w fabrykach chemicznych są całkiem swoiste, co musi znaleźć wyraz w poczynaniach, mających na celu zwalczanie wypadków.

W dn. 14 i 15 grudnia 1933 r. odbył się w Warszawie pierwszy Zjazd Inżynierów Bezpieczeństwa, w którym wzięli udział

przedstawiciele Związku. Ogólne zaciekawienie wzbudził referat p. Dr. H. Broniatowskiego, poświęcony zagadnieniu uświadomienia personelu technicznego i robotniczego o bezpieczeństwie pracy w przemyśle chemicznym. Zjazd uchwalił szereg tez, których realizacją będą się zajmowały instytucje fachowe, a więc i organizacja wyłoniona przez nasz Związek.

Wydawnictwa. Nadal wydawaliśmy, pomimo coraz trudniejszych warunków, organ naszego Związku, „Wiadomości Przemysłu Chemicznego”, które ukazywały się regularnie 1 i 15 każdego miesiąca i były rozsyłane wszystkim członkom Związku. Wychodziliśmy bowiem z założenia, że możliwość oświeclania przed opinią powszechną aktualnych zagadnień na łamach własnego, niezależnego czasopisma jest jednym z najżywotniejszych naszych zadań. Stwierdzić przytem należy, że zarówno krajowe dzienniki, jak zagraniczne czasopisma fachowe chętnie referują polskie sprawy chemiczne, posiłkując się materiałem, zawartym w „Wiadomościach Przemysłu Chemicznego”. Podobnie jak w latach poprzednich, „Wiadomości” były broszurowane łącznie z organem Chemicznego Instytutu Badawczego — „Przemysłem Chemicznym” i docierały do rąk wszystkich odbiorców tego czasopisma.

Niezależnie od łamów własnego wydawnictwa — Związek starał się oświecać wszystkie zagadnienia przemysłu chemicznego w prasie codziennej, ogólno-gospodarczej i zawodowej.

Miesięcznik francuski „Chimie & Industrie” umieszcza nadal redagowane przez nas kroniki polskie, poświęcone oświeceniom tych zagadnień, na które należy zwrócić uwagę zagranicy.

Stosunki z zagranicą. Trudności budżetowe nie pozwalały w r. 1933 na utrzymywanie tak bezpośrednich i bliskich stosunków z pokrewnymi organizacjami zagranicznymi, jakby to było zewszemniar pożądane. Staraliśmy się jednak przynajmniej nie zrywać istniejących już od lat przyjacielskich kontaktów.

Dyrektor Związku brał więc udział w pracach Międzynarodowej Izby Handlowej, uczestnicząc w jej naradach w Paryżu i w Kon-

gresie Izby (Wiedeń, maj 1933). Inż. T. Zamoyski wziął udział w XIII dorocznym Kongresie Chemji Przemysłowej w Lille, gdzie wygłosił przed bardzo licznym audytorjum referat na temat polskich surowców chemicznych.

Ponadto, udało się zacieśnić przyjazne stosunki z Tow. Chemji Przemysłowej w Paryżu, przez założenie — przy najściślejszej współpracy Związku — Oddziału Polskiego tegoż Towarzystwa, pod przewodnictwem Prezesa Związku, Dr. J. Landaua. Uzyskana w roku ubiegłym legalizacja statutu Oddziału pozwoli na ożywienie chemicznych stosunków polsko-francuskich.

Związek nasz podjął się również prowadzenia ośrodka polskiego w zakresie gospodarczych zagadnień przemysłu chemicznego, na szeroko pomyślanej płaszczyźnie międzynarodowej organizacji chemicznej, pod nazwą „Office International de Chimie”.

Udało się również w roku ubiegłym nawiązać bliższe stosunki z — pokrewnemi naszemu — związkami przemysłu chemicznego we Francji, w Szwajcarji i w Belgji.

* *

Pomimo szczupłych środków materialnych, jakimi rozporządzał Związek Przemysłu Chemicznego w roku 1933, zakres działania naszej organizacji nietylko nie uległ zwężeniu, ale nawet rozszerzył się na nowe dziedziny pracy. Jak wynika z powyższego sprawozdania, szczególnie wiele uwagi poświęciliśmy sprawom społecznym, nie zaniedbując jednak interesów reprezentowanej przez nas gałęzi wytwórczości. Związek mógł osiągnąć konkretne rezultaty swej działalności przede wszystkim dzięki życzliwemu stanowisku Rządu wobec naszych poczynań, tudzież pełnej zaufania lojalnej współpracy zrzeszonych przedsiębiorstw.

Uniwersytet Ekonomiczny w Poznaniu
BIBLIOTEKA GŁÓWNA

41173 / 1933

AE00365627